

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Samorządy i administracja rządowa na rzecz osób niepełnosprawnych

Zbiór przepisów prawnych dotyczących uprawnień
dzieci i młodzieży niepełnosprawnych i ich rodzin

Stan prawny: październik 2013

Materiał opracowany w Wydziale Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych Ośrodka Rozwoju Edukacji, we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej, Ministerstwem Zdrowia i Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej

Poradnik przygotowany przez zespół w składzie:

Błażej Osojca - Departament Matki i Dziecka, Ministerstwo Zdrowia

Magdalena Szymańska - Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych,
Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Grażyna Mlonka - Departament Świadczeń Rodzinnych w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej

Violetta Pulwarska - Wydział Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych, Ośrodek Rozwoju Edukacji

Katarzyna Leśniewska - Wydział Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych, Ośrodek Rozwoju Edukacji

Małgorzata Kummant - Wydział Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych, Ośrodek Rozwoju Edukacji

Konsultacja ze strony Ministerstwa Edukacji Narodowej - Elżbieta Neroj - Naczelnik Wydziału Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych, Departament Zwiększania Szans Edukacyjnych, MEN

Redakcja merytoryczna: Bożena Winczewska

Podziękowania dla Marzeny Czarnockiej za wkład merytoryczny i pomoc w przygotowaniu opracowania.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie

1. Leczenie i rehabilitacja dziecka z niepełnosprawnością lub zagrożonego niepełnosprawnością w systemie ochrony zdrowia
2. Orzekanie o niepełnosprawności
3. Świadczenia rodzinne i świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla dzieci niepełnosprawnych i ich rodziców
4. Świadczenia z pomocy społecznej dla rodzin dzieci z niepełnosprawnościami
5. Wsparcie dziecka niepełnosprawnego ze środków PFRON
6. Edukacja dzieci z niepełnosprawnościami
7. Wykaz wybranych aktów prawnych

Szanowni Państwo,

Z satysfakcją możemy zauważyć, że coraz bardziej otwieramy się na obecność osób niepełnosprawnych w życiu codziennym. Wokół nas pojawia się więcej inicjatyw, dzięki którym możemy pomagać potrzebującym. Jednak wielu z nas w dalszym ciągu nie wie jak i nie zna sposobów udzielania pomocy osobom niepełnosprawnym. Niestety jest również wiele osób, które nie chcą widzieć tego problemu. Jednak pomoc osobom niepełnosprawnym nie zawsze musi być trudna.

Kiedy spotykamy taką osobę w naszym otoczeniu, zazwyczaj potrzebna jest pomoc lub wsparcie przy wykonywaniu codziennych czynności. Takiej pomocy – na co dzień – często brakuje im najbardziej. Nie musimy mieć specjalistycznej wiedzy, wystarczy wrażliwość i gotowość do niesienia wsparcia. Tak niewiele, a tak dużo! Istotna jest również zmiana naszego własnego nastawienia do osób z niepełnosprawnością i akceptowanie tego, że osoby niepełnosprawne są wśród nas i potrzebują naszego wsparcia.

Istnieje wiele programów i form pomocy osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom – głównie tej instytucjonalnej, formalnej, zapisanej w przepisach prawa. Jest to ważne, gdyż od czegoś trzeba zacząć. W tej publikacji, która jest zbiorem przepisów prawa, chcemy pokazać, jak wiele możemy zrobić, aby życie osób niepełnosprawnych oraz życie z nimi było lepsze i satysfakcjonujące. Pomoc formalna wynikająca z przepisów jest bardzo ważna, wręcz nieodzowna, aby móc rehabilitować i usprawniać, a zarazem włączać osoby niepełnosprawne do społeczeństwa, tak aby w jak największym stopniu mogły korzystać z tego, co jest dostępne dla w pełni sprawnych.

Oddajemy w Państwa ręce informator, który jest wynikiem współpracy trzech resortów: edukacji, zdrowia i pomocy społecznej. Nie daje on odpowiedzi na pytanie o to, jak pomagać, ale pokazuje warunki prawne, jakie stworzono w naszym kraju, by pomoc osobom niepełnosprawnym była bardziej dostępna i efektywna. Zachęcamy do wykorzystania zawartych w nim treści, mając jednocześnie nadzieję, iż publikacja będzie pomocna we włączaniu osób niepełnosprawnych w nurt życia społecznego.

1. Leczenie i rehabilitacja dziecka z niepełnosprawnością lub zagrożonego niepełnosprawnością w systemie ochrony zdrowia

Prawo do ochrony zdrowia i równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz zapewnienie szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom i osobom niepełnosprawnym gwarantuje Konstytucja RP w treści artykułu 68.

1.1. Prawo do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Zgodnie z art. 2. *Ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych*, każde dziecko od 0 do 18. roku życia, posiadające obywatelstwo polskie oraz zamieszkujące na terenie Polski, ma prawo do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

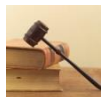
Prawo do korzystania ze świadczeń nie jest zależne od statusu ubezpieczenia rodziców bądź opiekunów. Przysługuje każdemu dziecku spełniającemu kryteria określone w przywołanej ustawie, niezależnie od posiadania orzeczenia o niepełnosprawności. Dzieci i młodzież niepełnosprawne posiadają takie same uprawnienia do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, jak dzieci i młodzież pełnosprawne.

Świadczenia opieki zdrowotnej finansowane ze środków publicznych (świadczenia gwarantowane) obejmują:

- podstawową opiekę zdrowotną;
- ambulatoryjną opiekę specjalistyczną;
- leczenie szpitalne;
- opiekę psychiatryczną i leczenie uzależnień;
- rehabilitację leczniczą;
- świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej;
- leczenie stomatologiczne;
- lecnictwo uzdrowiskowe;
- zaopatrzenie w wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi oraz w środki pomocnicze;
- ratownictwo medyczne;
- opiekę paliatywną i hospicyjną;
- świadczenia wysokospecjalistyczne;

- świadczenia z zakresu programów zdrowotnych;
- leki refundowane;
- środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego.

Wykaz i warunki udzielania poszczególnych świadczeń zostały szczegółowo opisane w aktach wykonawczych do ustawy – rozporządzeniach w zakresie świadczeń gwarantowanych tzw. koszykowych.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz.U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej* (Dz.U. Nr 139, poz. 1139, z późn. zm.).

1.2. Skierowanie

Skierowanie jest dokumentem wymaganym w celu uzyskania dostępu do badań diagnostycznych oraz świadczeń realizowanych w ramach:

- ambulatoryjnej opieki specjalistycznej;
- rehabilitacji leczniczej;
- leczenia szpitalnego;
- leczenia uzdrowiskowego;
- opieki nad przewlekle chorymi.

Ważne!

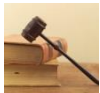
W stanach nagłych skierowanie nie jest wymagane, a świadczenia są udzielane bezzwłocznie. Zgodnie z art. 20 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, jedno skierowanie uprawnia pacjenta do rejestracji u jednego świadczeniodawcy.

Skierowanie nie jest wymagane w przypadku świadczeń w następujących zakresach:

- dermatologii;
- ginekologii i położnictwa;
- okulistyki;
- onkologii;

- psychiatrii;
- wenerologii;
- stomatologii.

Jeżeli cel leczenia dziecka nie może być osiągnięty w trybie ambulatoryjnym, dziecko może zostać skierowane na dalsze leczenie w szpitalu. Skierowanie do szpitala może być wystawione również przez lekarza, który nie jest lekarzem ubezpieczenia zdrowotnego, np. przez lekarza leczącego „prywatnie”, bez umowy z NFZ.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.).*

1.3. Zakres świadczeń

1.3.1. Podstawowa opieka zdrowotna

Świadczenia z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej udzielane są na podstawie dokonywanego przez pacjenta lub rodzica pacjenta wyboru: lekarza, pielęgniarki, położnej podstawowej opieki zdrowotnej. Nie ma jednak konieczności, aby dokonywać wyboru zakresu wszystkich świadczeń w jednej przychodni.

Świadczenia realizowane są w warunkach ambulatoryjnych (gabinet, poradnia lub przychodnia), ale w przypadkach uzasadnionych medycznie także w domu pacjenta lub w domu pomocy społecznej.

W ramach świadczeń podstawowej opieki zdrowotnej prowadzone są między innymi:

- porady patronażowe;
- badania bilansowe, w tym badania przesiewowe;
- szczepienia ochronne (obowiązkowe i zalecane);
- świadczenia medycznej diagnostyki laboratoryjnej lub diagnostyki obrazowej i nieobrazowej.

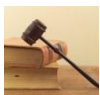
Lekarz podstawowej opieki zdrowotnej:

- wystawia skierowania na badania diagnostyczne do szpitala i do niektórych specjalistów, wypisuje recepty według zalecenia lekarza specjalisty;
- kieruje na rehabilitację i leczenie uzdrowiskowe, wydaje zlecenie na transport sanitarny, zleca zabiegi w gabinecie zabiegowym i w domu pacjenta;
- wydaje zaświadczenia o stanie zdrowia dla celów związanych z dalszym leczeniem, rehabilitacją, niezdolnością do pracy, kontynuowaniem nauki, uczestnictwem dzieci w zorganizowanym wypoczynku, uzyskania pomocy społecznej, orzecznictwa

o niepełnosprawności, uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego lub ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie.

Pielęgniarka podstawowej opieki zdrowotnej wykonuje zabiegi na podstawie skierowań i zleceń od lekarzy pracujących w ramach umowy z NFZ. Dla pacjentów w każdym wieku, u których występuje ograniczenie sprawności fizycznej, pielęgniarka może realizować świadczenia w warunkach domowych. Świadczenia te powinny być realizowane według planu ustalanego z pacjentem, w dni powszednie godzinach od 8:00 do 18:00.

Położna podstawowej opieki zdrowotnej sprawuje kompleksową pielęgnacyjną opiekę położniczą i ginekologiczną nad kobietą oraz opiekę neonatologiczną nad noworodkiem. W okresie ciąży oraz po porodzie położna opiekuje się matką oraz noworodkiem w szczególności w trakcie wizyt patronażowych.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz.U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej* (Dz.U. Nr 139, poz. 1139, z późn. zm.).

1.3.2. Profilaktyczna opieka zdrowotna nad dziećmi i młodzieżą

Celem udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej jest zachowanie zdrowia, zapobieganie chorobom i urazom, wczesne wykrywanie chorób, leczenie, pielęgnacja oraz zapobieganie niepełnosprawności i jej ograniczanie. Świadczenia na rzecz zachowania zdrowia, zapobiegania chorobom i wczesnego wykrywania chorób obejmują m.in. profilaktyczną opiekę zdrowotną nad dziećmi i młodzieżą w środowisku nauczania i wychowania. Do realizacji zadań statutowych szkoła publiczna powinna zapewnić uczniom możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej - art. 67 ustawy z dnia 7 września 1991r. *o systemie oświaty* (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.).

Organizację profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z 28 sierpnia 2009 r. wydane na podstawie art. 27 ust. 3 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zgodnie z nim profilaktyczną opiekę zdrowotną należy zapewnić:

- dzieciom spełniającym obowiązek szkolny;

- młodzieży spełniającej obowiązek nauki,
- młodzieży kształcącej się w szkołach ponadgimnazjalnych do momentu ich ukończenia.

Profilaktyczna opieka zdrowotna nad uczniami ma na celu:

- wspieranie rozwoju i edukacji dzieci i młodzieży w wieku szkolnym;
- współdziałanie na rzecz ochrony i promocji zdrowia uczniów.

Medyczne działania profilaktyczne w stosunku do uczniów i ich rodziców oraz środowiska szkolnego powinny obejmować:

- profilaktykę ukierunkowaną na wszystkich uczniów, szkołę i rodzinę (np. szczepienia ochronne, edukacja zdrowotna, zachęcanie do zapewniania uczniom odpowiednich warunków życia i nauki);
- profilaktykę dotyczącą uczniów ze zwiększonym ryzykiem rozwoju zaburzeń i obejmującą wczesne wykrywanie ich objawów (testy przesiewowe, profilaktyczne badania lekarskie) oraz działania naprawcze;
- poradnictwo czynne dotyczące uczniów z problemami zdrowotnymi, społecznymi i szkolnymi oraz uczniów przewlekle chorych i niepełnosprawnych.

Profilaktyczną opieką zdrowotną powinni być objęci wszyscy uczniowie z wyjątkiem uczniów szkół dla dorosłych.

Dzieci i młodzież niepełnosprawne, podobnie jak ich sprawni rówieśnicy, na zasadach ogólnych korzystają ze świadczeń z zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej udzielanej przez:

- lekarza podstawowej opieki zdrowotnej sprawującego opiekę zdrowotną nad uczniem na podstawie deklaracji wyboru lekarza podstawowej opieki zdrowotnej;
- lekarza dentystę;
- pielęgniarkę środowiska nauczania i wychowania albo higienistkę szkolną w znajdującym się na terenie szkoły gabinecie profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej.

Profilaktyczna opieka zdrowotna w środowisku nauczania i wychowania powinna być powiązana z działaniami szkoły i realizowana w ścisłej współpracy z pracownikami szkoły i rodzicami uczniów.

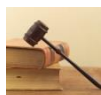
Pielęgniarka lub higienistka szkolna, sprawując opiekę zdrowotną nad uczniami w szkole, powinna współpracować z:

- opiekunami prawnymi lub faktycznymi ucznia;
- dyrektorem szkoły;
- radą pedagogiczną;

- lekarzem;
- lekarzem dentystą;
- pielęgniarką podstawowej opieki zdrowotnej;
- organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz dzieci i młodzieży.

W ramach współpracy z rodzicami uczniów pielęgniarka lub higienistka szkolna zobowiązana jest do informowania ich o:

- terminach i zakresie udzielania świadczeń opieki zdrowotnej z dziedziny profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami;
- możliwościach i sposobie kontaktowania się z nią w związku ze sprawowaną opieką zdrowotną nad uczniami.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz.U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą* (Dz.U. Nr 139, poz. 1133).

1.3.3. Ambulatoryjna opieka specjalistyczna

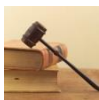
Ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych udziela lekarz specjalista w poradni specjalistycznej lub w innych komórkach organizacyjnych lecznictwa ambulatoryjnego (w uzasadnionych przypadkach także w domu pacjenta).

Lekarz specjalista w ramach udzielanych świadczeń przeprowadza badanie lekarskie, orzeka o stanie zdrowia, kieruje na badania (w tym kontrolne), kieruje do innego specjalisty, kieruje do szpitala, wykonuje określone zabiegi, informuje lekarza podstawowej opieki zdrowotnej o wnioskach z konsultacji i proponowanym toku leczenia, kieruje na rehabilitację, kieruje na leczenie uzdrowiskowe, prowadzi niezbędną edukację i promocję zachowań prozdrowotnych, wykonuje badania profilaktyczne, wydaje zlecenia na zaopatrzenie w wyroby medyczne (będące przedmiotami ortopedycznymi oraz środkami pomocniczymi).

Ważne!

W przypadku nagłego zachorowania dziecka lub nagłego pogorszenia jego stanu zdrowia świadczenie w poradni specjalistycznej winno być zrealizowane w trybie nagłym na podstawie decyzji lekarza.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz.U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 maja 2011 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej* (Dz.U. Nr 111, poz. 653, z późn. zm.).

1.3.4. Rehabilitacja lecznicza

Dzieciom niepełnosprawnym, na zasadach ogólnych, przysługują następujące rodzaje rehabilitacji leczniczej:

- lekarska ambulatoryjna opieka rehabilitacyjna, fizjoterapia ambulatoryjna, porada lekarska rehabilitacyjna – realizowane w warunkach ambulatoryjnych;
- fizjoterapia domowa – realizowana w domu pacjenta;
- rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego, rehabilitacja słuchu i mowy, rehabilitacja wzroku, rehabilitacja kardiologiczna, rehabilitacja pulmonologiczna z wykorzystaniem metod subterraneoterapii (terapia z wykorzystaniem mikroklimatycznych właściwości przestrzeni podziemnych, np. kopalni soli) – realizowane w warunkach ośrodka lub oddziału dziennego;
- rehabilitacja ogólnoustrojowa, neurologiczna, pulmonologiczna, kardiologiczna – realizowane w warunkach stacjonarnych.

Czas trwania rehabilitacji dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego, słuchu i mowy oraz wzroku wynosi do 120 osobodni w roku kalendarzowym.

- ✓ Do rehabilitacji dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego kierują lekarze podstawowej opieki zdrowotnej oraz poradni specjalistycznych: neonatologicznej, rehabilitacyjnej, ortopedii i traumatologii narządu ruchu, neurologicznej, reumatologicznej, chirurgii dziecięcej.
- ✓ Do rehabilitacji słuchu i mowy kierują lekarze poradni specjalistycznych: otolaryngologicznej, otolaryngologii dziecięcej, audiologii i foniatrii, neurologicznej.
- ✓ Do rehabilitacji wzroku kierują lekarze poradni specjalistycznych: okulistycznej, neurologicznej.

Szczegółowe warunki realizacji świadczeń zawarto w załącznikach do rozporządzenia (zał. nr 1 i 4).

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz.U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);

- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu rehabilitacji leczniczej* (Dz.U. Nr 140, poz. 1145, z późn. zm.).

1.3.5. Leczenie stomatologiczne

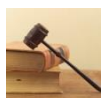
Ważne!

Dzieciom przysługuje szerszy zakres świadczeń stomatologicznych niż dorosłym. Dodatkowo dla dzieci niepełnosprawnych zakres świadczeń jest szerszy niż dla pozostałych dzieci.

Dzieciom niepełnosprawnym świadczenia z zakresu stomatologii udzielane są na zasadach ogólnych oraz na zasadach szczegółowych określonych w poszczególnych załącznikach do rozporządzenia.

Zgodnie z ogólnymi zasadami pacjent ma prawo wyboru dowolnego świadczeniodawcy spośród tych, którzy podpisali umowy z NFZ. W przypadku zgłoszenia się z bólem świadczenia udzielane są w dniu zgłoszenia.

Zgodnie z § 4 rozporządzenia dzieci i młodzież niepełnosprawne do ukończenia 16. r.ż. oraz dzieci i młodzież niepełnosprawne w stopniu umiarkowanym i znacznym od 16. do ukończenia 18. r.ż., jeżeli wynika to ze wskazań medycznych, mają prawo do kompozytowych materiałów światłoutwardzalnych, do wypełnień oraz przeprowadzania zabiegów w znieczuleniu ogólnym, z wyłączeniem procedury wizyty niepowiązanej z innymi świadczeniami gwarantowanymi (pierwszej wizyty dzieci do ukończenia 6. roku życia).

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz.U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia stomatologicznego* – załączniki nr 2, 3, 10 i 11 (Dz.U. Nr 140, poz. 1144, z późn. zm.).

1.3.6. Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień

Świadczenia dla osób cierpiących na zaburzenia psychiczne, w tym dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, w zależności od stanu zdrowia dziecka oraz jego potrzeb, mogą być udzielane w warunkach doraźnej (izba przyjęć), stacjonarnej (oddział szpitalny), dziennej (oddział dzienny) i ambulatoryjnej (poradnia) opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień.

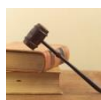
Wśród świadczeń dla osób w wieku 0–18 r.ż. realizowanych w warunkach stacjonarnych znajdują się: świadczenia psychiatryczne dla dzieci i młodzieży, świadczenia rehabilitacji psychiatrycznej, leczenie zaburzeń nerwicowych dla dzieci i młodzieży, świadczenia opiekuńczo-lecznicze psychiatryczne dla dzieci i młodzieży, świadczenia pielęgnacyjno-opiekuńcze psychiatryczne dla dzieci i młodzieży, hotel psychiatryczny, świadczenia w opiece domowej lub rodzinnej. Przyjęcie do szpitala psychiatrycznego osoby małoletniej lub ubezwłasnowolnionej następuje za pisemną zgodą jej przedstawiciela ustawowego.

W warunkach dziennych psychiatrycznych osoby w wieku 0–18 r.ż., w tym dzieci niepełnosprawne, mają dostęp do: świadczenia dziennego psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży, świadczenia dziennego rehabilitacyjnego dla osób z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi (w tym z autyzmem dziecięcym).

W warunkach ambulatoryjnych osoby w wieku 0–18 r.ż., w tym dzieci niepełnosprawne, mają dostęp do: świadczenia psychiatrycznego ambulatoryjnego dla dzieci i młodzieży, leczenia nerwic, świadczenia psychologicznego, świadczenia dla osób z autyzmem dziecięcym lub innymi całościowymi zaburzeniami rozwoju, leczenia środowiskowego (w domu pacjenta). W ramach świadczeń ambulatoryjnych przeprowadzane są sesje wsparcia psychospołecznego, kierowane do rodzin pacjentów lub innych osób stanowiących oparcie społeczne pacjenta, oraz sesje psychoterapii rodzinnej.

Ponadto świadczenia mogą być udzielane w izbie przyjęć w trybie nagłym przez całą dobę.

Rodzice dzieci niepełnosprawnych w sytuacjach wymagających wsparcia psychologicznego i pomocy związanej z przewyciężaniem trudnych sytuacji życiowych, na zasadach ogólnych, mogą także korzystać z pomocy lekarza psychiatry, psychologa lub terapeuty. Przy czym do lekarza psychiatry skierowanie nie jest wymagane, natomiast do psychologa i terapeuty wymagane jest skierowanie od lekarza ubezpieczenia zdrowotnego.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz.U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);
- *Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego* (Dz.U. z 2011 r., Nr 231, poz. 1375);
- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień* (Dz.U. Nr 140, poz. 1146, z późn. zm.).

1.3.7. Lecznictwo uzdrowiskowe

Leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitacja uzdrowiskowa przysługuje świadczeniobiorcy na podstawie skierowania wystawionego przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego. Skierowanie to wymaga potwierdzenia przez oddział wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia właściwy ze względu na miejsce zamieszkania świadczeniobiorcy, a jeżeli nie można ustalić miejsca jego zamieszkania – oddział wojewódzki Funduszu właściwy dla siedziby świadczeniodawcy, który wystawił skierowanie.

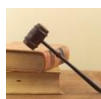
Ważne!

Na stronie internetowej <https://skierowania.nfz.gov.pl> można sprawdzić swoje aktualne miejsce na liście oczekujących na leczenie uzdrowiskowe. Wystarczy jedynie podać numer skierowania.

Dzieci i młodzież do ukończenia 18 r.ż., a jeżeli kształcą się dalej – do ukończenia 26 r.ż., zaś dzieci niepełnosprawne w znacznym stopniu – bez ograniczenia wieku, a także dzieci uprawnione do renty rodzinnej – nie ponoszą odpłatności za koszty wyżywienia i zakwaterowania w szpitalu uzdrowiskowym dla dzieci, sanatorium uzdrowiskowym dla dzieci i sanatorium uzdrowiskowym. Do świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia uzdrowiskowego, z których mogą skorzystać dzieci niepełnosprawne, zalicza się:

- 1) uzdrowiskowe leczenie szpitalne dzieci w wieku od 3 do 18 lat;
- 2) uzdrowiskowe leczenie sanatoryjne dzieci w wieku od 7 do 18 lat;
- 3) uzdrowiskowe leczenie sanatoryjne dzieci w wieku od 3 do 6 lat pod opieką dorosłych (w przypadku dzieci z mózgowym porażeniem dziecięcym, ewentualnie schorzeniami neurologicznymi o zbliżonym obrazie klinicznym – do lat 18);
- 4) uzdrowiskowe leczenie ambulatoryjne dzieci.

Ze względów medycznych na leczenie uzdrowiskowe nie kieruje się dzieci poniżej 3 r.ż.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego (Dz.U. Nr 139, poz. 1136, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 lipca 2011 r. w sprawie kierowania na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową (Dz.U. Nr 142, poz. 835);*

- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie sposobu kierowania i kwalifikowania pacjentów do zakładów leczenia uzdrowiskowego (Dz.U. poz. 14).*

1.3.8. Opieka długoterminowa

Opieka długoterminowa pacjentom może być udzielana:

- w warunkach stacjonarnych – w zakładach opiekuńczo-leczniczych pielęgnacyjno-opiekuńczych (dalej: zakład opiekuńczy);
- w warunkach domowych.

Wymienione świadczenia przysługują osobie, która ze względu na stan zdrowia wymaga całodobowych świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych, rehabilitacyjnych oraz kontynuacji leczenia, lecz nie wymaga hospitalizacji w oddziale szpitalnym oraz uzyskała w ocenie skali samodzielności 40 punktów lub mniej.

Do oceny poziomu samodzielności stosuje się skalę Barthel, nie ma ona jednak zastosowania w przypadku dzieci poniżej 3 r.ż.

Z wnioskiem o wydanie skierowania do zakładu opiekuńczego występuje pacjent do lekarza ubezpieczenia zdrowotnego. Do wniosku powinien być dołączony wywiad pielęgniarzki i zaświadczenie lekarskie. Skierowanie, razem z wywiadem pielęgniarzkim, zaświadczeniem lekarskim oraz dokumentami stwierdzającymi wysokość dochodu pacjenta, powinny zostać złożone do wybranego zakładu opiekuńczego.

Świadczenia gwarantowane udzielane dziecku są finansowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Pacjent objęty opieką ma zapewnione niezbędne leki, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze (np. pieluchomajtki), badania diagnostyczne, żywienie dojelitowe i pozajelitowe. Kwalifikacja świadczeniobiorcy do żywienia dojelitowego i pozajelitowego odbywa się w szpitalu.

Koszty związane z opłatą za wyżywienie i zakwaterowanie w zakładzie opiekuńczym dziecka do ukończenia 18 r.ż. lub 26 r.ż. – jeśli kształci się dalej – są regulowane w art. 18. ust. 2. ustawy. Zgodnie z przywołanym przepisem miesięczna wysokość opłaty została ustalona na poziomie 200% najniższej emerytury, z tym że nie może być wyższa niż kwota odpowiadająca 70% miesięcznego dochodu na osobę w rodzinie w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej. Wysokość miesięcznej opłaty ustala kierownik zakładu.

Dzieci obłożnie chore z niewydolnością oddechową, które nie wymagają pobytu w zakładach opieki całodobowej, ale wymagają stosowania respiratora, mogą skorzystać z **domowej opieki nad pacjentami wentylowanymi mechanicznie**.

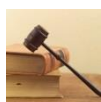
Terapią oddechową przy pomocy respiratora, w warunkach domowych, mogą być objęte dzieci, które:

- posiadają udokumentowane zakończenie leczenia przyczynowego;
- są w pełni zdiagnozowane (potwierdzono niemożność stosowania innej formy terapii niż ciągła terapia mechaniczna);
- mają zapewnione odpowiednie warunki domowe i przeszkoloną rodzinę (opiekunów prawnych) w zakresie pielęgnacji, obsługi aparatury medycznej oraz udzielania pierwszej pomocy, tak aby podczas stosowania terapii mogło być zapewnione bezpieczeństwo chorego;
- nie są objęte opieką paliatywną, hospicyjną lub realizowaną przez pielęgniarkę opieki długoterminowej domowej.

Podstawą do objęcia opieką chorego wentylowanego mechanicznie w warunkach domowych jest skierowanie od lekarza ubezpieczenia zdrowotnego, do którego należy dołączyć kartę informacyjną leczenia szpitalnego oraz wyniki badań będących w posiadaniu pacjenta lub jego rodziny (opiekunów).

Pielęgniarska opieka długoterminowa to opieka nad obłożnie i przewlekle chorymi, w tym dziećmi przebywającymi w domu. Pacjenci objęci taką opieką nie wymagają leczenia w warunkach stacjonarnych, jednak ze względu na istniejące problemy zdrowotne wymagają systematycznej i intensywnej domowej opieki pielęgniarskiej, realizowanej we współpracy z lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej.

Do udzielania świadczeń niezbędne jest skierowanie lekarza ubezpieczenia zdrowotnego, do którego dołącza się kartę oceny pacjenta do objęcia domową pielęgniarską opieką długoterminową.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej (Dz.U. Nr 140, poz. 1147, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 25 czerwca 2012 r. w sprawie kierowania do zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych (Dz.U. poz. 731).*

1.3.9. Programy zdrowotne

W określonych przypadkach świadczenia opieki zdrowotnej są realizowane w sposób kompleksowy w ramach programów zdrowotnych. Szczegółowe warunki realizacji udzielania świadczeń zostały zawarte w załączniku do rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu programów zdrowotnych.

Do dzieci zostały skierowane w szczególności dwa świadczenia realizowane w zakresie programów zdrowotnych:

- **Leczenie dzieci ze śpiączką** – program obejmuje kompleksowy sposób postępowania z pacjentem w stanie śpiączki;
- **Ortodontyczna opieka nad dziećmi z wrodzonymi wadami części twarzowej czaszki** – program obejmuje specjalistyczne leczenie ortodontyczne z określonymi wrodzonymi wadami rozwojowymi części twarzowej czaszki.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz.U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 grudnia 2012 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu programów zdrowotnych* (Dz.U. poz. 1422).

1.3.10. Refundacja leków, środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych

Dzieciom niepełnosprawnym, tak jak każdej innej osobie posiadającej prawo do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, przysługują prawa do refundowanych leków, środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego (przeznaczonych do dietetycznego odżywiania pacjentów pod nadzorem lekarza, którego stosowania nie można uniknąć przez modyfikację normalnej diety lub podawanie innych środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego) oraz wyrobów medycznych wydawanych na podstawie recepty.

Receptę na leki refundowane może wystawić każdy lekarz, w tym lekarz dentysta, a także felczer będący lekarzem ubezpieczenia zdrowotnego.

Kolejne wykazy leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych objętych refundacją są ogłaszane co 2 miesiące w obwieszczeniach Ministra Zdrowia i są dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Zdrowia.

Leki refundowane, ujęte w obwieszczeniu, mają wyznaczone odpowiednie stopnie odpłatności:

- leki wydawane bezpłatnie – do limitu finansowania;
- leki wydawane za odpłatnością ryczałtową;
- leki wydawane za odpłatnością 30% limitu finansowania;
- leki wydawane za odpłatnością 50% limitu finansowania.

Leki refundowane nabywane są w aptece, która zawarła umowę z NFZ na realizację recept.

Ważne!

Farmaceuta ma obowiązek poinformować pacjenta o możliwości nabycia innego leku niż przepisany na receptcie (o tej samej nazwie międzynarodowej, dawce, postaci farmaceutycznej i o tym samym wskazaniu terapeutycznym), którego cena nie przekracza limitu finansowania, czyli najwyższego dopuszczalnego poziomu refundacji. Farmaceuta musi również zapewnić dostęp do takiego leku i wydać go pacjentowi na jego życzenie. **Nie dotyczy to sytuacji, kiedy lekarz dokonał na receptcie adnotacji: „nie zamieniać”.** Podobne obowiązki ma farmaceuta odnośnie środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych.

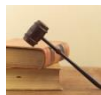
Poza imieniem i nazwiskiem pacjenta, jego danymi adresowymi i numerem odpowiedniego oddziału NFZ, na receptcie musi być podany numer PESEL, a w przypadku dzieci i młodzieży, jako osób poniżej 18 r.ż. – także wiek. W przypadku dziecka do pierwszego roku życia, które nie posiada numeru PESEL, bądź jeśli nie można takiego numeru ustalić na receptcie, podaje się PESEL opiekuna dziecka z odpowiednią adnotacją i podpisem osoby wypisującej receptę. Jeżeli pacjentowi przysługują uprawnienia dodatkowe, na receptcie powinien zostać umieszczony właściwy kod, np. DN – dzieci nieubezpieczone, które nie ukończyły 18. r.ż., posiadające obywatelstwo polskie i zamieszkałe na terytorium Polski.

Terminy realizacji recept nie mogą przekroczyć:

- ✓ **7 dni** od daty wystawienia w przypadku antybiotyków i recepty wystawionej w ramach pomocy doraźnej;
- ✓ **30 dni** od daty wystawienia dla pozostałych recept;
- ✓ **90 dni** od daty wystawienia w przypadku realizacji recepty na preparaty immunologiczne dla indywidualnego pacjenta;
- ✓ **120 dni** od daty wystawienia w przypadku realizacji recepty na leki sprowadzane z zagranicy dla użytkowników indywidualnych na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Leki oraz środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego podawane w szpitalach są zawsze bezpłatne dla pacjenta. Dotyczy to również tych, które są dostępne tylko dla pacjentów spełniających szczególne kryteria medyczne, określone w tzw. programach lekowych.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych* (Dz.U. Nr 122, poz. 696, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie recept lekarskich* (Dz.U. Nr 294, poz. 1739, z późn. zm.).

1.3.11. Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

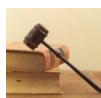
Podstawą uzyskania dofinansowania do przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego jest przedstawienie przez świadczeniobiorcę zlecenia lekarza ubezpieczenia zdrowotnego lub felczera ubezpieczenia zdrowotnego wraz z potwierdzeniem prawa do tych świadczeń gwarantowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia, tj. Oddział Wojewódzki NFZ, do którego został zgłoszony pacjent.

Zlecenie na środki pomocnicze przysługujące comiesięcznie jest ważne do końca miesiąca, na który zostało wystawione, nie dłużej jednak niż 30 dni.

Zlecenie wystawia określony lekarz specjalista, np. zlecenie na aparat słuchowy – laryngolog, na soczewki okularowe – okulista.

Zlecenie jest realizowane u świadczeniodawcy, który ma zawartą umowę z NFZ. Informacja o miejscach realizacji znajduje się na stronach internetowych i w siedzibach oddziałów wojewódzkich NFZ. Wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi i środki pomocnicze pacjent otrzymuje na własność. Co istotne, NFZ finansuje je do wysokości limitu ceny określonego w przepisach ministra zdrowia (100%, 70% lub 50%). Szczegóły dotyczące limitu ceny i wysokości dofinansowania przez NFZ zostały określone w załączniku do rozporządzenia. Należy pamiętać, że jeśli cena wybranego przez pacjenta przedmiotu jest wyższa niż cena określona limitem, pacjent jest zobowiązany dopłacić różnicę pomiędzy ceną brutto a kwotą refundacji.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych* (Dz.U. Nr 122, poz. 696, z późn. zm.).

- *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu zaopatrzenia w wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi oraz środki pomocnicze* (Dz.U. Nr 139, poz. 1141, z późn. zm.).

2. Orzekanie o niepełnosprawności

2.1. Czym jest niepełnosprawność i kto o niej orzeka?

Zgodnie z przepisami *ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz.U. z 2011 r., Nr 127, poz. 721, z późn. zm.) niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Niepełnosprawność, zgodnie z kryterium ustawowym, to niemożność efektywnego pełnienia ról społecznych, tj. wypełniania zobowiązania wynikającego z zajmowanej pozycji społecznej przy korzystaniu przez osobę z przysługujących jej przywilejów i praw według bardziej lub mniej określonego wzoru, a więc niemożność bądź trudności w codziennej aktywności i uczestnictwie w życiu społecznym.

Ważne!

Zgodnie z obowiązującym prawem ocena stanu zdrowia nie jest jedynym wyznacznikiem niepełnosprawności, bowiem orzecznictwo o niepełnosprawności uwzględnia zarówno fizyczne, psychiczne, jak i społeczne aspekty funkcjonowania człowieka. Wystąpienie tylko jednego z elementów, np. naruszenia sprawności organizmu (potocznie utożsamianego z chorobą), nie musi zatem oznaczać, że mamy do czynienia z niepełnosprawnością. Natomiast intensywność tego czynnika nie wpływa bezpośrednio na ustaloną niepełnosprawność lub stopień niepełnosprawności, jeżeli w następstwie jego występowania nie dochodzi do istotnych ograniczeń w sferze społecznej lub zawodowej.

W świetle przepisów *ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*, **niepełnosprawna jest osoba posiadająca orzeczenie o:**

- ✓ **niepełnosprawności**, wydane przed ukończeniem 16. roku życia,;
- ✓ **stopniu niepełnosprawności (lekki, umiarkowany, znaczny);**

- ✓ **całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy** na podstawie odrębnych przepisów;
- ✓ **zaliczeniu do jednej z grup inwalidów** wydane przed 1 stycznia 1998 r.;
- ✓ **stałej lub długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym** wydane przed 1 stycznia 1998 r.

O niepełnosprawności orzekają:

- powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako pierwsza instancja;
- wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako druga instancja;
- rejonowe sądy pracy i ubezpieczeń społecznych jako organ odwoławczy dokonujący kontroli prawidłowości orzekania przez organy administracji publicznej.

Postępowanie orzecznicze służące ustaleniu niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, co do zasady jest zespołowe i dwuinstancyjne.

Oznacza to, że w posiedzeniu składu orzekającego zespołu powiatowego i wojewódzkiego uczestniczy co najmniej dwóch specjalistów – członków zespołu orzekającego, z których co najmniej jeden jest lekarzem sprawującym jednocześnie funkcję przewodniczącego składu orzekającego. Drugim członkiem składu orzekającego może być pedagog, psycholog, pracownik socjalny, doradca zawodowy albo inny lekarz.

Dwuinstancyjność to prawo strony postępowania orzeczniczego do złożenia odwołania od orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności do wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności. Jest wyrazem realizacji prawa zawartego w Konstytucji RP, które stanowi, iż każdy obywatel ma prawo do rozstrzygnięcia swojej sprawy przez niezawisły sąd. Rejonowe sądy pracy i ubezpieczeń społecznych rozpatrują sprawy z odwołania od orzeczeń wojewódzkich zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności poprzez poddanie oceny ustalonej przez składy orzekające pod ocenę biegłych lekarzy sądowych oraz innych biegłych, których przewodniczący składu orzekającego powołuje w zależności od problematyki indywidualnej sprawy.

Uwaga: Postępowanie orzecznicze w zakresie ulg i uprawnień jest jednoosobowe (orzeka lekarz) i jednoinstancyjne (nie przysługuje odwołanie do wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności).

2.2. O czym orzekają powiatowe zespoły?

Powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności wydają orzeczenia o:

- niepełnosprawności;
- stopniu niepełnosprawności;
- wskazaniach do ulg i uprawnień.

Przedmiotowe orzeczenia, poza ustaleniem statusu osoby jako niepełnosprawnej, stanowią również podstawę do przyznania różnego rodzaju ulg i uprawnień.

W przypadku ubiegania się o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności, jeżeli zespół powiatowy uzna, że spełnione są przesłanki do uzyskania przez wnioskodawcę statusu osoby niepełnosprawnej, wyda orzeczenie o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych lub do odpowiedniego stopnia niepełnosprawności. Natomiast jeżeli ustali, że wnioskodawca nie kwalifikuje się do uzyskania statusu osoby niepełnosprawnej, wyda orzeczenie o niezaliczeniu do niepełnosprawności lub do stopnia niepełnosprawności.

2.2.1. Orzeczenie o niepełnosprawności

Orzeczenie o niepełnosprawności wydaje się dzieciom i młodzieży, które nie ukończyły 16. roku życia. Podstawą uznania za niepełnosprawną osoby, która nie ukończyła 16. roku życia, jest ustalenie, że:

- ✓ ma naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną;
- ✓ przewidywany okres trwania upośledzenia stanu zdrowia przekracza 12 miesięcy;
- ✓ wymaga zapewnienia jej całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu.

Uwaga: Wszystkie wymienione przesłanki muszą wystąpić łącznie.

Niepełnosprawność dziecka orzeka się na czas określony, jednak na okres nie dłuższy niż do ukończenia przez dziecko 16. roku życia. Decyduje ocena możliwości poprawy funkcjonowania dziecka. Orzeczenie o niepełnosprawności wydaje się na wniosek złożony przez przedstawiciela ustawowego dziecka do powiatowego/miejskiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Ważne!

W świetle przepisów regulujących postępowanie o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności dzieckiem jest osoba, która nie ukończyła 16. roku życia.

Uwaga: Przedstawiciel ustawowy dziecka posiadającego orzeczenie o niepełnosprawności, wydane na czas określony, może wystąpić z wnioskiem o wydanie orzeczenia o ponowne ustalenie niepełnosprawności dziecka. Wniosek taki należy złożyć w powiatowym zespole do spraw orzekania o niepełnosprawności **nie wcześniej niż 30 dni** przed upływem ważności dotychczasowego

orzeczenia o niepełnosprawności dziecka. W takim przypadku termin posiedzenia składu orzekającego, rozpatrującego wniosek o wydanie kolejnego orzeczenia, powinien być wyznaczony (jeżeli pozwalają na to warunki organizacyjne) **niezwłocznie po upływie ważności orzeczenia wydanego na czas określony**. Pozwoli to dziecku zachować ciągłość statusu osoby niepełnosprawnej, co jest istotne dla realizacji ulg i uprawnień.

Ważne!

Błędem jest wydanie dziecku orzeczenia w okresie posiadania przez niego ważnego orzeczenia. Takie orzeczenie jest nieważne. Wyjątkiem od tej zasady jest wydanie orzeczenia w związku ze zmianą stanu zdrowia. Wystąpienia nowego schorzenia lub pogłębienia się istniejącego nie należy utożsamiać z automatyczną zmianą zakresu posiadanego orzeczenia, **ponieważ samo naruszenie sprawności organizmu (choroba) nie jest tożsame z niepełnosprawnością**.

W przypadku zmiany stanu zdrowia przedstawiciel ustawowy dziecka posiadającego orzeczenie o niepełnosprawności może wystąpić z wnioskiem do powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności o wydanie ponownego orzeczenia, uwzględniającego zmianę stanu zdrowia dziecka. W takim przypadku zespół orzekający może wydać:

- **orzeczenie uwzględniające te zmiany** (nastąpi zmiana wskazań zawartych w orzeczeniu albo zmiana symbolu przyczyny niepełnosprawności);
- **orzeczenie o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych** (zmiana stanu zdrowia nie uzasadnia zaliczenia do osób niepełnosprawnych);
- **orzeczenie o odmowie wydania orzeczenia**, którego istota sprowadza się do stwierdzenia, iż nie wystąpiły żadne nowe ograniczenia funkcjonalne w stosunku do istniejących w chwili wydania obowiązującego orzeczenia i że posiadane orzeczenie właściwie odzwierciedla ograniczenia funkcjonalne osoby orzeczonej.

2.2.2. Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności

Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wydaje się osobie, która ukończyła 16. rok życia.

W przypadku orzeczenia o stopniu niepełnosprawności przepisy przewidują gradację niepełnosprawności poprzez określenie jej stopni. Ustala się trzy stopnie niepełnosprawności:

- znaczny;
- umiarkowany;
- lekki.

Stopień niepełnosprawności orzeka się **na czas określony lub na stałe**. Decyduje ocena możliwości poprawy funkcjonowania osoby zainteresowanej.

Uwaga: Osoba niepełnosprawna posiadająca orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wydane na czas określony może wystąpić z wnioskiem o wydanie orzeczenia o ponowne ustalenie stopnia niepełnosprawności. Wniosek taki należy złożyć w powiatowym zespole do spraw orzekania o niepełnosprawności **nie wcześniej niż 30 dni** przed upływem ważności dotychczasowego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności osoby zainteresowanej. W takim przypadku termin posiedzenia składu orzekającego, rozpatrującego wniosek o wydanie kolejnego orzeczenia, powinien być wyznaczony (jeżeli pozwalają na to warunki organizacyjne) niezwłocznie po upływie ważności orzeczenia wydanego na czas określony. Pozwoli to osobie zainteresowanej zachować ciągłość statusu osoby niepełnosprawnej, co jest istotne dla realizacji jej ulg i uprawnień.

Podobnie jak w przypadku orzeczenia o niepełnosprawności, wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności w okresie posiadania ważnego orzeczenia jest błędem. Takie orzeczenie jest nieważne, z wyjątkiem wydania orzeczenia w związku ze zmianą stanu zdrowia.

W przypadku zmiany stanu zdrowia osoba zainteresowana, posiadająca orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, może wystąpić z wnioskiem do powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności o wydanie ponownego orzeczenia, uwzględniającego zmianę stanu zdrowia.

W takim przypadku zespół orzekający **może wydać:**

- **orzeczenie uwzględniające te zmiany** (nastąpi zmiana stopnia niepełnosprawności, np. z lekkiego na umiarkowany, ale też z umiarkowanego na lekki, zmiana wskazań zawartych w orzeczeniu albo zmiana symbolu przyczyny niepełnosprawności);
- **orzeczenie o niezaliczeniu do osób niepełnosprawnych** (zmiana stanu zdrowia nie uzasadnia zaliczenia do osób niepełnosprawnych);
- **orzeczenie o odmowie wydania orzeczenia**, którego istota sprowadza się do stwierdzenia, iż nie wystąpiły żadne nowe ograniczenia funkcjonalne w stosunku do istniejących w chwili wydania obowiązującego orzeczenia i że posiadane orzeczenie właściwie odzwierciedla ograniczenia funkcjonalne osoby orzeczonej.

2.2.3. Znaczny stopień niepełnosprawności

Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby:

1. niezdolne do pracy i wymagające stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;
2. zdolne do pracy w warunkach pracy chronionej i wymagające stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Zarówno osoby z pierwszej, jak i drugiej grupy muszą jednocześnie wymagać stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Ważne!

Niezdolność do samodzielnej egzystencji oznacza naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się i komunikację.

Zaliczenie do znacznego stopnia niepełnosprawności możliwe jest tylko wówczas, gdy u osoby zainteresowanej występują jednocześnie ograniczenia w wykonywaniu zatrudnienia i konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy.

2.2.4. Umiarkowany stopień niepełnosprawności

Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności mogą być zaliczone trzy grupy osób z naruszoną sprawnością organizmu:

1. niezdolne do pracy;
2. zdolne do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej;
3. wymagające czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych.

Ważne!

Zaliczenie do znacznego i umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie wyklucza możliwości zatrudnienia u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej w przypadkach przystosowania przez pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej lub zatrudnienia w formie telepracy.

W odniesieniu do ograniczeń w zatrudnieniu definicja umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie różni się od definicji stopnia znacznego – w obu przypadkach występuje kryterium niezdolności

do pracy lub zdolności do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej. Kolejnym kryterium kwalifikującym do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności jest konieczność czasowej lub częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. Użyty w definicji umiarkowanego stopnia niepełnosprawności wyraz „lub” oznacza, że, w przeciwieństwie do znacznego stopnia niepełnosprawności, każda z przesłanek stanowi samodzielną podstawę do zaliczenia.

2.2.5. Lekki stopień niepełnosprawności

Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby o naruszonej sprawności organizmu:

1. powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną;
2. powodującej ograniczenia w pełnieniu ról społecznych, dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Uwaga: Nie ma wymogu, aby powyższe przesłanki występowały łącznie.

Kryteria i standardy postępowania orzeczniczego zawarte w definicjach niepełnosprawności oraz stopni niepełnosprawności budowane są na konstrukcji określającej zachowane, mimo naruszonej sprawności organizmu, możliwości osoby w zakresie:

- samodzielnej egzystencji;
- pełnienia ról społecznych;
- zatrudnienia w odpowiednich warunkach.

2.2.6. Orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień

Orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień wydaje się osobie, która ukończyła 16. rok życia i posiada jedno z następujących:

- ✓ **ważne orzeczenie lekarza orzecznika** Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o:
 - całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji;
 - niezdolności do samodzielnej egzystencji;
 - całkowitej niezdolności do pracy;
 - częściowej niezdolności do pracy oraz celowości przekwalifikowania;
- ✓ **ważne orzeczenie organu rentowego** (ZUS, MSWiA, MON), wydane przed dniem 1 stycznia 1998 r. o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów;
- ✓ **ważne orzeczenie KRUS** o niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, wydane przed 1 stycznia 1998 r.

W postępowaniu o wydanie orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień stopień niepełnosprawności określa się na podstawie przedłożonych ważnych orzeczeń organów rentowych, wskazanych powyżej. Zawarte w orzeczeniu wskazania ustala natomiast lekarz stosownie do naruszonej sprawności organizmu i ograniczeń funkcjonalnych, uzasadniających korzystanie z ulg i uprawnień, na podstawie bezpośredniego badania osoby zainteresowanej.

Orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień wydaje się **do czasu upływu ważności orzeczenia o inwalidztwie lub niezdolności do pracy.**

Ważne!

W postępowaniu o wydanie tego rodzaju orzeczenia uczestniczy wyłącznie lekarz – członek powiatowego lub miejskiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności. Ponieważ orzeczenie wydawane jest w oparciu o inną prawomocną i ostateczną decyzję administracyjną, to od tego rodzaju orzeczenia nie przysługuje odwołanie. **Orzeczenie jest ostateczne i niezaskarżalne.**

2.3. Kto i gdzie składa wniosek o wydanie orzeczenia i jak przebiega orzekanie?

Wydanie orzeczenia następuje **na wniosek** osoby zainteresowanej. Druk wniosku o wydanie orzeczenia osoba zainteresowana otrzymuje w siedzibie właściwego miejscowo zespołu powiatowego. W zależności od przyjętego przez zespół sposobu organizacji pracy, możliwe jest także uzyskanie wniosku drogą pocztową lub pobranie go ze strony internetowej zespołu.

Wniosek o wydanie orzeczenia może złożyć:

- osoba zainteresowana;
- przedstawiciel ustawowy osoby zainteresowanej (dotyczy to przede wszystkim dzieci oraz osób ubezwłasnowolnionych);
- kierownik ośrodka pomocy społecznej, ale za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego.

Wniosek składa się w powiatowym/miejskim zespole do spraw orzekania o niepełnosprawności właściwym dla miejsca stałego pobytu osoby zainteresowanej lub właściwym dla miejsca pobytu w przypadku osób:

- bezdomnych;
- przebywających poza miejscem stałego pobytu przez ponad dwa miesiące ze względów zdrowotnych lub rodzinnych;

- przebywających w zakładach karnych i poprawczych;
- przebywających w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej.

Miejscem stałego pobytu jest miejscowość, w której wnioskodawca zamieszkuje pod oznaczonym adresem z zamiarem stałego przebywania.

Ważne!

W przypadku osób przebywających poza miejscem stałego pobytu przez ponad dwa miesiące ze względów zdrowotnych lub rodzinnych znaczenie ma okres przebywania poza miejscowością, w której się zamieszkuje oraz fakt przebywania przez cały ten okres ze względów zdrowotnych lub rodzinnych. Ciężar dowodu w zakresie długości okresu przebywania poza miejscem stałego pobytu oraz przyczyn tego przebywania obciąża wnioskodawcę.

Wniosek zawiera:

- imię i nazwisko dziecka, przedstawiciela ustawowego dziecka lub osoby zainteresowanej;
- datę i miejsce urodzenia dziecka lub osoby zainteresowanej;
- adres zamieszkania lub pobytu dziecka albo osoby zainteresowanej;
- numer dowodu osobistego lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość oraz numer PESEL;
- określenie celu, dla którego niezbędne jest uzyskanie orzeczenia;
- dane dotyczące sytuacji społecznej i zawodowej dziecka lub osoby zainteresowanej – w przypadku wniosku o orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności;
- oświadczenie osoby zainteresowanej lub przedstawiciela ustawowego dziecka o prawdziwości danych zawartych we wniosku.

Do wniosku dołącza się:

- ✓ **w przypadku wydania orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności:**
 - dokumentację medyczną (karty informacyjne leczenia szpitalnego, dokumentację z przebiegu leczenia ambulatoryjnego, wyniki dodatkowych badań diagnostycznych, konsultacje specjalistyczne itp.);
 - zaświadczenie lekarskie zawierające opis stanu zdrowia, wydane przez lekarza, pod którego opieką lekarską znajduje się dziecko;

- zaświadczenie lekarskie zawierające opis stanu zdrowia oraz rozpoznanie choroby zasadniczej i chorób współistniejących, **potwierdzone aktualnymi wynikami badań diagnostycznych**, wydane przez lekarza, pod którego opieką lekarską znajduje się osoba zainteresowana.

Zaświadczenia te **ważne są miesiąc od daty wydania** i w tym czasie należy złożyć wniosek (dotyczy osób ubiegających się o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności).

- inne dokumenty mające wpływ na ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności.
- ✓ **w przypadku wydania orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień:**
- dokumentację medyczną (karty informacyjne leczenia szpitalnego, dokumentację medyczną z przebiegu leczenia ambulatoryjnego, wyniki dodatkowych badań diagnostycznych, konsultacje specjalistyczne itp.);
 - orzeczenie o inwalidztwie lub niezdolności do pracy;
 - inne dokumenty mające wpływ na ustalenie wskazań do ulg i uprawnień.

Jeżeli dołączona do wniosku dokumentacja jest niewystarczająca do wydania orzeczenia o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności lub o wskazaniach do ulg i uprawnień, przewodniczący powiatowego zespołu zawiadamia na piśmie osobę zainteresowaną lub przedstawiciela ustawowego o konieczności jej uzupełnienia oraz wyznacza termin złożenia brakującej dokumentacji z pouczeniem, że nieuzupełnienie jej w określonym terminie spowoduje pozostawienie wniosku bez rozpoznania.

Ocena kompletności dokumentacji medycznej należy wyłącznie do zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności. Dokumentacja medyczna dostarczona przez wnioskodawcę stanowi materiał dowodowy poddawany, zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów, weryfikacji przez lekarzy członków zespołu orzekającego. Znaczenie posiada zatem zawartość merytoryczna dokumentacji wskazująca na naruszenie sprawności organizmu, a nie np. obszerność materiału.

Uwaga: Zaświadczenie lekarskie dołączane do wniosku o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności wydawane jest wnioskodawcy nieodpłatnie. Natomiast w przypadku konieczności uzupełnienia dokumentacji medycznej i wykonania w tym celu określonych badań, koszty tych badań nie są finansowane przez zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, z wyjątkiem badań specjalistycznych przeprowadzanych w zespołach wojewódzkich.

Ważne!

Osoby ubiegające się o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności mogą zostać skierowane na badania specjalistyczne do wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności w przypadku, gdy dokumentacja medyczna dołączona do wniosku jest np. wewnętrznie niespójna. W wojewódzkim zespole przeprowadza się badania pulmonologiczne, okulistyczne, elektromiograficzne, ultrasonograficzne i psychologiczne. Badania specjalistyczne mogą również zostać przeprowadzone w trakcie postępowania odwoławczego przed zespołem wojewódzkim. Odmowa przeprowadzenia badań specjalistycznych przez osobę zainteresowaną lub dziecko pozwala pozostawić wniosek o wydanie orzeczenia lub odwołanie bez rozpoznania.

Do czasu wydania orzeczenia osoba zainteresowana lub przedstawiciel ustawowy dziecka może wycofać wniosek o wydanie orzeczenia. Wycofanie wniosku nie wymaga żadnego uzasadnienia.

Wnioskodawca bierze udział w posiedzeniu składu orzekającego. Podczas posiedzenia dokonuje się oceny stanu zdrowia osoby zainteresowanej lub dziecka oraz oceny funkcjonowania osoby przede wszystkim w sferze fizycznej, psychicznej i społecznej.

O terminie rozpatrzenia wniosku zawiadamia się zainteresowanego lub jego przedstawiciela ustawowego **nie później niż na 7 dni** przed jego rozpatrzeniem.

Niestawienie się osoby zainteresowanej na posiedzenie powoduje pozostawienie sprawy bez rozpatrzenia. Jeżeli jednak okoliczność niestawienia się jest usprawiedliwiona ważnymi przyczynami lub zdarzeniami losowymi (nagła choroba, wypadek itp.), przewodniczący zespołu na wniosek osoby zainteresowanej wyznacza nowy termin rozpatrzenia sprawy.

Uwaga: Ocena wystąpienia okoliczności uzasadniających wyznaczenie powtórnego terminu posiedzenia należy do przewodniczącego zespołu orzekającego o niepełnosprawności i ma charakter zindywidualizowany. Przewodniczący zespołu nie ma zatem obowiązku uwzględnić wniosku strony.

Wyjątek! Jeżeli osoba zainteresowana lub dziecko nie mogą uczestniczyć w posiedzeniu składu orzekającego **z powodu długotrwałej i nierokującej poprawy choroby**, uniemożliwiającej osobiste stawiennictwo (i potwierdzonej zaświadczeniem lekarskim), a lekarz przewodniczący składu orzekającego uzna posiadaną dokumentację medyczną za wystarczającą do wydania oceny stanu zdrowia, może być ona przeprowadzona bez badania, a orzeczenie wydane bez stawiennictwa osoby zainteresowanej lub dziecka. Oceny kompletności dokumentacji oraz przyczyn uzasadniających brak

osobistego stawiennictwa dokonuje lekarz przewodniczący składu orzekającego w sposób zindywidualizowany.

W przypadku oceny przyczyn niestawienia się na posiedzenie lekarz przewodniczący składu orzekającego nie jest związany treścią dołączonego przez wnioskodawcę zaświadczenia lekarskiego. Natomiast jeżeli osoba zainteresowana lub dziecko nie mogą uczestniczyć w posiedzeniu składu orzekającego **z powodu długotrwałej i nierokującej poprawy choroby** uniemożliwiającej osobiste stawiennictwo (i potwierdzonej zaświadczeniem lekarskim), a załączona dokumentacja medyczna jest niewystarczająca, badanie może być przeprowadzone w miejscu pobytu osoby zainteresowanej lub dziecka.

Termin rozpatrzenia wniosku

Wniosek powinien być rozpatrzony nie później niż **w ciągu 1 miesiąca od dnia jego złożenia**. W przypadkach bardziej skomplikowanych spraw wniosek powinien być rozpatrzony **nie później niż w ciągu 2 miesięcy od daty jego złożenia**.

O każdym przypadku niezakończania sprawy w wyżej wymienionych terminach powiatowy zespół obowiązany jest zawiadomić wnioskodawcę, podając przyczyny zwłoki i wskazując nowy termin załatwienia sprawy. Do terminów nie wlicza się okresów zawieszenia postępowania oraz okresów opóźnień spowodowanych z winy strony albo z przyczyn niezależnych od organu.

W przypadku wniosków składanych po raz pierwszy o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności lub o wskazaniach do ulg i uprawnień, wniosków składanych po upływie ważności przedmiotowych orzeczeń albo wniosków składanych w związku ze zmianą stanu zdrowia osoby posiadającej orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności, wszczęcie postępowania następuje **z chwilą złożenia wniosku**, natomiast do terminu rozpatrzenia wniosku nie wlicza się okresów opóźnienia spowodowanych przez działanie lub zaniechanie strony (np. okresu oczekiwania na uzupełnienie wniosku przez osobę zainteresowaną, okresu oczekiwania na uzupełnienie dokumentacji medycznej przez wnioskodawcę).

Natomiast w przypadku złożenia wniosku o wydanie kolejnego orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności w okresie ważności posiadanego orzeczenia, termin załatwienia sprawy liczy się **od dnia następującego po dniu upływu terminu ważności dotychczasowego orzeczenia**. W takich przypadkach wniosek powinien być składany **nie wcześniej niż na 30 dni** przed upływem ważności posiadanego orzeczenia

Ważne!

Przedłużenie terminu postępowania orzeczniczego nie wpływa na ważność wydanego orzeczenia, tj. nie powoduje jego nieważności.

2.4. Co zawiera orzeczenie?

ORZECZENIA		
o niepełnosprawności	o stopniu niepełnosprawności	o wskazaniach do ulg i uprawnień
– oznaczenie zespołu, który wydał orzeczenie; – datę wydania orzeczenia; – datę złożenia wniosku; – podstawę prawną wydania orzeczenia; – imię i nazwisko dziecka, datę urodzenia, adres zamieszkania lub pobytu; – numer PESEL; – numer dokumentu potwierdzającego tożsamość dziecka; – ustalenie lub odmowę ustalenia niepełnosprawności; – symbol przyczyny niepełnosprawności; – datę lub okres powstania niepełnosprawności; – okres, na jaki orzeczono niepełnosprawność; – wskazania określone przez skład orzekający; – uzasadnienie; – pouczenie o przysługującym odwołaniu; – podpis z podaniem imienia i nazwiska przewodniczącego składu orzekającego oraz pozostałych członków tego składu.	– oznaczenie zespołu, który wydał orzeczenie; – datę wydania orzeczenia; – datę złożenia wniosku; – podstawę prawną wydania orzeczenia; – imię i nazwisko osoby zainteresowanej; – datę i miejsce urodzenia osoby zainteresowanej oraz adres zamieszkania lub pobytu; – numer PESEL; – numer dowodu osobistego lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość; – ustalenie lub odmowę ustalenia stopnia niepełnosprawności; – symbol przyczyny niepełnosprawności; – okres, na jaki orzeczono stopień niepełnosprawności; – datę lub okres powstania niepełnosprawności; – datę lub okres powstania ustalonego stopnia niepełnosprawności; – wskazania określone przez skład orzekający; – uzasadnienie;	– oznaczenie zespołu, który wydał orzeczenie; – datę wydania orzeczenia; – datę złożenia wniosku; – podstawę prawną wydania orzeczenia; – imię i nazwisko osoby zainteresowanej; – datę i miejsce urodzenia osoby zainteresowanej oraz adres zamieszkania lub pobytu; – numer PESEL; – numer dowodu osobistego lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość; – stopień niepełnosprawności; – symbol przyczyny niepełnosprawności; – datę lub okres powstania niepełnosprawności; – okres, na jaki wydano orzeczenie; – wskazania określone przez lekarza – członka powiatowego zespołu; – uzasadnienie; – pouczenie o nieprzysługującym odwołaniu; – podpis z podaniem imienia i nazwiska lekarza –

	– pouczenie o przysługującym odwołaniu; – podpis z podaniem imienia i nazwiska przewodniczącego składu orzekającego oraz pozostałych członków tego składu	członka zespołu orzekającego.
--	--	-------------------------------

Symbol przyczyny niepełnosprawności zawarty w orzeczeniu odzwierciedla rozpoznanie uszkodzenia lub choroby, która, niezależnie od przyczyny jej powstania, powoduje zaburzenia funkcji organizmu oraz ograniczenia w wykonywaniu czynności życiowych i aktywności społecznej dziecka.

Orzeczenie może zawierać więcej niż jeden symbol przyczyny niepełnosprawności i nie więcej niż trzy symbole schorzeń, które w porównywalnym stopniu wpływają na zaburzenie funkcji organizmu. W przypadku orzeczenia niepełnosprawności albo stopnia niepełnosprawności każdy z symboli zawartych w orzeczeniu, niezależnie od pozostałych, stanowi samodzielną przyczynę niepełnosprawności lub jej stopnia.

Ważne!

Datę lub okres powstania niepełnosprawności dziecka (do 16. roku życia) ustala się na podstawie przebiegu schorzenia, dokumentacji medycznej oraz zaświadczenia lekarskiego o stanie zdrowia dziecka wydanego na podstawie odrębnych przepisów. Jeżeli z przedłożonej dokumentacji oraz przebiegu schorzenia nie da się ustalić okresu lub daty powstania niepełnosprawności dziecka, za datę tę należy przyjąć datę złożenia wniosku do powiatowego zespołu.

Datę lub okres powstania niepełnosprawności osoby zainteresowanej (od 16. roku życia) ustala się na podstawie przebiegu schorzenia, dokumentacji medycznej lub orzeczeń o inwalidztwie i niezdolności do pracy, wydanych przez organy na podstawie przepisów odrębnych.

2.5. Jak odwołać się od wydanego orzeczenia?

Jeżeli orzeczenie wydane przez powiatowy zespół nie spełnia oczekiwań wnioskodawcy, powinien on **w ciągu 14 dni od dnia doręczenia** orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności złożyć odwołanie

do wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności za pośrednictwem powiatowego zespołu, który wydał orzeczenie.

Powiatowy zespół przesyła takie odwołanie wraz z aktami sprawy **w terminie 7 dni od dnia otrzymania odwołania**. W tym czasie powiatowy zespół ma prawo do samokontroli wydanych i zaskarżonych orzeczeń. Realizacja tego uprawnienia polega na tym, że jeżeli powiatowy zespół uzna, iż odwołanie zasługuje w całości na uwzględnienie, to wydaje orzeczenie, w którym uchyla lub zmienia zaskarżone orzeczenie.

Odwołanie od orzeczenia zespołu powiatowego do wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności należy przesłać lub złożyć w powiatowym zespole do spraw orzekania o niepełnosprawności, który wydał zaskarżane orzeczenie. Odwołania nie należy kierować bezpośrednio do zespołu wojewódzkiego, ponieważ wydłuży to przebieg procesu odwoławczego ze względu na konieczność jego przekazania do zespołu powiatowego celem uprzedniego przeprowadzenia samokontroli.

Od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności przysługuje odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych **w terminie 30 dni od dnia doręczenia orzeczenia**.

Odwołanie wnosi się w trybie analogicznym, tj. za pośrednictwem wojewódzkiego zespołu, który orzeczenie wydał. Należy pamiętać, że w postępowaniu odwoławczym wojewódzki zespół, podobnie jak powiatowy, ma prawo skorzystać z instytucji samokontroli. Odwołanie od orzeczenia zespołu wojewódzkiego należy przesłać lub złożyć w wojewódzkim zespole do spraw orzekania o niepełnosprawności, który wydał zaskarżane orzeczenie. Odwołania nie należy kierować bezpośrednio do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, ponieważ wydłuży to przebieg procesu odwoławczego ze względu na konieczność jego przekazania do zespołu wojewódzkiego celem uprzedniego przeprowadzenia samokontroli.

Wyjątek! Od orzeczeń o wskazaniach do ulg i uprawnień nie przysługuje odwołanie do wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, to postępowanie jest jednoinstancyjne.

2.6. Legitymacja osoby niepełnosprawnej

Orzeczenie jest podstawą do korzystania z systemu ulg i uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym. Potwierdzeniem posiadania orzeczenia jest legitymacja osoby niepełnosprawnej. Organem uprawnionym do jej wydania jest starosta. Legitymacja zawiera między innymi datę ważności oraz symbol przyczyny niepełnosprawności, wpisywany do legitymacji na wniosek osoby zainteresowanej lub przedstawiciela ustawowego tej osoby.

Starosta wystawia legitymację dokumentującą niepełnosprawność **wyłącznie na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności osoby, która nie ukończyła 16. roku życia**, wydawanego przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności. Starosta wystawia również legitymację dokumentującą stopień niepełnosprawności **wyłącznie na podstawie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności albo orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień**, wydawanego przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności. Orzeczenia organów orzecznictwa rentowego (ZUS, KRUS, MON, MSWiA) nie stanowią podstawy do wydania przedmiotowych legitymacji.

Ważne!

Podstawą wydania każdej z legitymacji jest ostateczne orzeczenie o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności albo o wskazaniach do ulg i uprawnień. Orzeczeniem ostatecznym jest orzeczenie zespołu powiatowego, w stosunku do którego upłynął termin do złożenia odwołania i nie zostało przywrócone w przepisany trybie orzeczenie zespołu wojewódzkiego oraz orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień.

2.7. Wyroki sądowe

Wyroki sądu pracy i ubezpieczeń społecznych wydane w postępowaniu odwoławczym od:

- ✓ orzeczenia wydanego przez wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności;
- ✓ decyzji organu rentowego w sprawie ubezpieczeń społecznych

stanowią podstawę do zaliczenia danej osoby do osób niepełnosprawnych.

W przypadku uzyskania wyroku sądowego, który w części modyfikuje orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności, dokumentami potwierdzającymi status osoby niepełnosprawnej są wyrok sądu oraz orzeczenie zespołu w części nieobjętej rozstrzygnięciem sądu zawartym w wyroku. Dzieje się tak dlatego, że w obowiązującym stanie prawnym brak jest procedury „wpisywania” wyroków sądowych w orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności.

Ważne!

W przypadku braku wewnętrznej spójności wyroku sądu pracy i ubezpieczeń społecznych i orzeczenia zespołu wojewódzkiego w części nie zaskarżonej zespoły wojewódzkie nie są uprawnione zarówno do zmiany orzeczenia w części niezaskarżonej, jak też zmiany wyroku sądu celem zapewnienia wewnętrznej spójności takiego rozstrzygnięcia. Zespoły wojewódzkie są związane rozstrzygnięciem zawartym w wyroku sądu.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz.U. z 2011 r., Nr 127, poz. 721, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności* (Dz.U. Nr 139, poz. 1328, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia* (Dz.U. Nr 17, poz. 162, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2007 r. w sprawie wykonywania badań specjalistycznych na potrzeby orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności* (Dz.U. Nr 250, poz. 1875).

3. Świadczenia rodzinne i świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla dzieci niepełnosprawnych i ich rodziców

Prawo do zabezpieczenia społecznego i pomoc osobom niepełnosprawnym w zabezpieczeniu egzystencji gwarantuje Konstytucja RP w artykule 67 i 69. Od 1 stycznia 2013 roku **świadczenie pielęgnacyjne** przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub w trakcie nauki w szkole bądź w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje w wysokości 620,00 zł miesięcznie.

Specjalny zasiłek opiekuńczy - nowe świadczenie od 1 stycznia 2013 roku w kwocie 520 zł oraz opłacanie składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę pobierającą specjalny zasiłek opiekuńczy – przysługuje osobom, które nie mają uprawnienia do świadczenia pielęgnacyjnego,

a jako osoby zobowiązane do alimentacji opiekują się dzieckiem posiadającym orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie o niepełnosprawności, łącznie ze wskazaniami konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego codziennego współudziału opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje, jeżeli łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty kryterium dochodowego wynoszącego 623 zł netto (osoba nie może jednocześnie korzystać ze świadczenia pielęgnacyjnego i specjalnego zasiłku opiekuńczego).

Inne rodzaje świadczeń rodzinnych przysługujących dzieciom z niepełnosprawnością i ich rodzicom:

Świadczenie	Kwota
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	60 zł miesięcznie na dziecko do 5. roku życia
	80 zł miesięcznie na dziecko powyżej 5. roku życia do ukończenia 24. roku życia
zasiłek rodzinny	77 zł na dziecko do 5. roku życia
	106 zł na dziecko w wieku od 6 do 18 lat
	115 zł na dziecko w wieku od 19 do 24 lat
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka	170 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 340 zł na wszystkie dzieci
	Na dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o 80 zł na dziecko, nie więcej jednak niż o 160 zł na wszystkie dzieci.
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	400 zł miesięcznie W przypadku opieki nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, dodatek ten przysługuje przez 72 miesiące.
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia dziecka	1000 zł jednorazowo
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	100 zł – przysługuje jednorazowo w danym okresie zasiłkowym
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	90 zł z tytułu zamieszkania w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły
	50 zł z tytułu dojazdu z miejsca zamieszkania do szkoły

dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	80 zł miesięcznie i przysługuje na trzecie i każde kolejne dziecko uprawnione do zasiłku rodzinnego
Prawo do zasiłków rodzinnych i wymienionych powyżej dodatków do zasiłków rodzinnych uzależnione jest od kryterium dochodowego, które w rodzinach z dzieckiem niepełnosprawnym wynosi 623 zł na osobę w rodzinie (od 1 listopada 2014 roku wzrosło do 664 zł).	
Poza tym rodzinom przysługuje jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka w wysokości 1000 zł. Od 1 stycznia 2013 roku na dzieci urodzone po 31 grudnia 2012 roku zapomoga ta przysługuje, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie będzie przekraczał kwoty 1922 zł netto.	

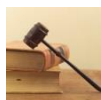
Świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje osobie uprawnionej (dziecku) w sytuacji bezskuteczności egzekucji zasądzonych alimentów.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują dzieciom i młodzieży:

- ✓ do ukończenia 18. roku życia;
- ✓ w przypadku, gdy uczą się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia 25. roku życia;
- ✓ w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo.

Prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego uzależnione jest od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, które wynosi 725 zł netto. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 500 zł na dziecko.

Szczegółowe informacje o wszystkich świadczeniach rodzinnych oraz oświadczeniach z funduszu alimentacyjnego i zasadach ich przyznawania zamieszczone są na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pod adresem www.mpips.gov.pl w zakładce „Wsparcie dla rodzin z dziećmi”. Ze strony MPiPS można pobrać wnioski o przyznanie prawa do świadczeń rodzinnych i prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego, można je też uzyskać w organie właściwym wypłacającym te świadczenia, czyli w urzędzie miasta lub gminy albo w ośrodku pomocy społecznej, właściwym z uwagi na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o te świadczenia.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów* (Dz.U. z 2009 r., Nr 1, poz. 7, z późn. zm.);
- *Ustawa z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. poz. 1548).

4. Świadczenia z pomocy społecznej dla rodzin dzieci z niepełnosprawnościami

W każdej trudnej sytuacji życiowej rodzice dzieci niepełnosprawnych lub dorosłe uczące się osoby niepełnosprawne mogą zwrócić się do ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce ich zamieszkania. W każdej gminie/mieście znajduje się ośrodek pomocy społecznej.

Aby uzyskać pomoc, niezbędna jest rozmowa z pracownikiem socjalnym zatrudnionym w ośrodku pomocy społecznej, w celu przekazania podstawowych informacji o swojej sytuacji i wspólnego ustalenia dalszego postępowania.

Wsparcie z pomocy społecznej może być udzielane na dwa sposoby:

Aby ośrodek pomocy społecznej mógł przyznać pomoc w formie pieniężnej oraz niektóre świadczenia niepieniężne, pracownik socjalny musi przeprowadzić rodzinny wywiad środowiskowy, polegający na odwiedzinach osoby ubiegającej się o pomoc w jej miejscu zamieszkania i na zebraniu informacji o jej sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej.

W przypadku ponownego ubiegania się o pomoc lub gdy w sytuacji osoby korzystającej z pomocy nastąpiły istotne zmiany, pracownik socjalny aktualizuje ten wywiad, jednak nie rzadziej niż co 6 miesięcy.

Wszystkie świadczenia pieniężne oraz niektóre świadczenia niepieniężne przyznawane są w drodze decyzji administracyjnej, która jest wydawana dorosłej osobie objętej określoną pomocą lub rodzicowi dziecka albo opiekunowi prawnemu.

Od decyzji ośrodka pomocy społecznej zawsze przysługuje odwołanie w formie pisemnej do samorządowego kolegium odwoławczego za pośrednictwem ośrodka, który wydał decyzję.

Prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje:

- ✓ osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej **542 zł**;
- ✓ osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekracza kryterium dochodowego na osobę w rodzinie **456 zł**;
- ✓ rodzinie, której dochód nie przekracza sumy kwot kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Oznacza to, że jeżeli dochód osoby samotnej jest wyższy niż 542 zł lub dochód na osobę w rodzinie jest wyższy niż 456 zł, albo dochód rodziny jest wyższy niż kwota 456 zł pomnożona przez liczbę osób w rodzinie, to prawo do świadczeń pieniężnych **nie przysługuje**, oprócz specjalnego zasiłku celowego, o którym mowa poniżej.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej **za dochód** uważa się sumę miesięcznych przychodów z miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku lub, w przypadku utraty dochodu, z miesiąca, w którym wniosek został złożony, bez względu na tytuł i źródło ich uzyskania; sumę pomniejszoną o:

- miesięczne obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych;
- składki na ubezpieczenie zdrowotne określone w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia oraz na ubezpieczenia społeczne określone w odrębnych przepisach;
- kwotę alimentów świadczonych na rzecz innych osób.

Do dochodu, o którym mowa wyżej, nie wlicza się:

- jednorazowego pieniężnego świadczenia socjalnego;
- zasiłku celowego;
- pomocy materialnej mającej charakter socjalny albo motywacyjny, przyznawanej na podstawie przepisów o systemie oświaty;
- wartości świadczenia w naturze;
- świadczenia przysługującego osobie bezrobotnej na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z tytułu wykonywania prac społecznie użytecznych.

Zasiłek stały

Zasiłek stały przysługuje:

- ✓ pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej,
- ✓ pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Minimalna kwota zasiłku stałego wynosi 30 zł miesięcznie, maksymalna zaś – 529 zł.

Zasiłek stały:

- ✓ **dla osoby samotnie gospodarującej** stanowi różnicę między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby;
- ✓ **dla osoby w rodzinie** stanowi różnicę między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie.

Zasiłek okresowy

Zasiłek okresowy jest formą świadczenia pieniężnego przyznawanego osobom i rodzinom, w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. Świadczenie to ustala się:

- ✓ **w przypadku osoby samotnie gospodarującej** do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, przy czym kwota zasiłku nie może być wyższa niż 418 zł miesięcznie;
- ✓ **w przypadku rodziny** do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny, przy czym ustawa o pomocy społecznej gwarantuje kwotę zasiłku okresowego na poziomie nie niższym niż 50% różnicy między:
 - kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby;
 - kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 20 zł miesięcznie. Okres, na jaki jest przyznawany zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy.

Zasiłek celowy

Ta forma wsparcia osób i rodzin może być przyznana w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw

w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Zasiłek celowy może być przyznany również osobie albo rodzinie, które poniosły stratę w wyniku zdarzenia losowego, w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej. Zasiłek przyznawany z takich przyczyn może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe może być przyznany **specjalny zasiłek celowy** w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny, który nie podlega zwrotowi. Może też być przyznany zasiłek okresowy, zasiłek celowy lub pomoc rzeczowa, pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku lub wydatków na pomoc rzeczową. Rodzina może otrzymać również pomoc w formie pieniężnej lub rzeczowej na ekonomiczne usamodzielnienie – w formie jednorazowego zasiłku celowego lub nieoprocentowanej pożyczki. Warunki udzielenia i spłaty pożyczki oraz jej zabezpieczenie określa się w umowie z gminą.

Jednym z elementów wzmacniania osób niepełnosprawnych i ich rodzin jest, zgodnie z art. 42 ustawy o pomocy społecznej, opłacanie przez gminę **składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem.**

Naliczana jest ona od kwoty kryterium dochodowego na osobę w rodzinie, jeżeli dochód na osobę w rodzinie osoby opiekującej się nie przekracza 150% kwoty kryterium dochodowego na osobę w rodzinie i osoba opiekująca się nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu z innych tytułów lub nie otrzymuje emerytury albo renty. Dotyczy to również osób, które, w związku z koniecznością sprawowania opieki, pozostają na bezpłatnym urlopie. Składka na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w wysokości określonej przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych jest opłacana przez okres sprawowania opieki.

Praca socjalna

Praca socjalna jest jedną z najważniejszych i najskuteczniejszych metod wspierania osób i rodzin wymagających pomocy. Jest to taka działalność zawodowa, która ma na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny, będący pisemną umową zawartą z osobą ubiegającą się o pomoc, określającą uprawnienia i zobowiązania stron

umowy, w ramach wspólnie podejmowanych przez tę osobę i pracownika socjalnego działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny.

Dożywianie

Dodatkowe wsparcie dla rodzin z dziećmi, w tym osób niepełnosprawnych, stanowi pomoc w formie dożywiania, która realizowana jest w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, który będzie realizowany tylko do końca 2013 roku. W ramach programu pomocy w zakresie dożywiania objęte są: dzieci do 7. roku życia, uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej, a także osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji z różnych powodów (np. ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, długotrwałej lub ciężkiej choroby, zdarzenia losowego, sytuacji kryzysowej), w szczególności osoby chore lub niepełnosprawne. O taką pomoc można ubiegać się, jeżeli dochód nie przekracza kwoty 813 zł w przypadku osoby samotnie gospodarującej i kwoty 684 zł w przypadku osoby w rodzinie. Rada gminy ma możliwość podwyższenia tych kwot, dzięki czemu większa liczba osób będzie miała możliwość skorzystania z pomocy w takiej formie.

Dodatkowo, w uzasadnionych sytuacjach, z posiłku w szkołach lub przedszkolach mogą korzystać (bez konieczności przeprowadzania rodzinnych wywiadów środowiskowych i wydawania decyzji administracyjnych) faktycznie głodne dzieci i uczniowie, którzy z różnych powodów, najczęściej od nich niezależnych, nie mają szansy na spożycie żadnego posiłku w szkole, w której przebywają znaczną część dnia. Liczba tych dzieci niestety jest ograniczona, a dyrektor szkoły w porozumieniu z ośrodkiem pomocy społecznej powinien ustalić liczbę dodatkowych obiadów.

Pomoc w zakresie dożywiania może być przyznawana w formie: posiłku ze szczególnym uwzględnieniem posiłku gorącego, zasiłku celowego na zakup posiłku lub zakup żywności, świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. W ramach programu organizowany jest również dowóz posiłków.

Istnieje także możliwość otrzymania **pomocy żywnościowej w ramach realizowanego przez Agencję Rynku Rolnego programu PEAD** (pomoc żywnościowa dla najuboższych mieszkańców Unii). Program realizowany jest bezpośrednio przez cztery duże organizacje pozarządowe: Federację Polskich Banków Żywności, Caritas Polska, Polski Komitet Pomocy Społecznej i Polski Czerwony Krzyż, we współpracy z innymi lokalnymi organizacjami. Kryterium dochodowe uprawniające do uzyskania tej pomocy ustalono na takim samym poziomie, jak w programie „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Pomoc ta może być udzielona również osobom lub rodzinom, które przekraczają ustalone w ramach tego programu kryteria w przypadku trudnej sytuacji życiowej, spowodowanej np. chorobą i związanymi z nią zwiększonymi wydatkami na leczenie i leki, zdarzeniami losowymi,

zwiększonymi wydatkami na opłaty mieszkaniowe itp. Program ten będzie obowiązywał tylko do końca 2013 roku. Przewiduje się, że w przyszłości będzie on kontynuowany w innej formule.

Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnianie kontaktów z otoczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze należy rozumieć jako usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym np. pielęgniarki, rehabilitantów, psychologów i pedagogów. Rodzaje specjalistycznych usług opiekuńczych, warunki i tryb ich ustalania, a także kwalifikacje osób je świadczących określone zostały w rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej.

Do specjalistycznych usług opiekuńczych zaliczono: pielęgnację wspierającą proces leczenia, rehabilitację fizyczną i usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu zgodnie z zaleceniami lekarskimi lub zaleceniami specjalisty z zakresu rehabilitacji ruchowej lub fizjoterapii.

Odpłatność za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze (z wyjątkiem usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi) oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania ustala rada gminy w drodze uchwały.

Odpłatność za specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi ustala ośrodek pomocy społecznej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby wymagającej pomocy w tej formie, na wniosek osoby zainteresowanej lub jej opiekuna, w zależności od posiadanego dochodu na osobę w rodzinie i wskaźników odpłatności określonych w § 4 ust. 3 ww. rozporządzenia.

Mieszkania chronione – miejsce (mieszkanie), w którym dorosła osoba – ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę – otrzymuje okresowe (w wyjątkowych sytuacjach stałe) wsparcie w funkcjonowaniu w codziennym życiu, przygotowujące ją do prowadzenia samodzielnego życia w integracji ze społecznością lokalną. Ta forma pomocy społecznej przeznaczona jest także dla osób, które wymagają stałego wsparcia, ale nie wymagają usług w takim wymiarze i zakresie, jaki jest świadczony w placówkach opieki całodobowej.

Kadrę stanowią m. in. pracownik socjalny, psycholog, terapeuta, asystent osoby niepełnosprawnej. Warunki pobytu w mieszkaniu chronionym muszą być dostosowane do potrzeb osób przebywających w nim (także osób niepełnosprawnych).

Ta forma pomocy społecznej może być prowadzona przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej (albo na ich zlecenie) lub organizacje pożytku publicznego. Podmiot prowadzący, w uzgodnieniu

z osobą kierowaną (na podstawie decyzji), ustala zakres usług i odpłatność. W przypadku mieszkań chronionych prowadzonych przez inne podmioty niż ww. ustalanie zasad pobytu i odpłatności odbywa się na podstawie umowy cywilnoprawnej.

Ośrodki wsparcia – są dzienną formą pomocy instytucjonalnej, w ramach której świadczone są różne usługi dostosowane do specyficznych potrzeb osób korzystających z tej formy pomocy, w tym usługi żywieniowe. Przy ośrodkach wsparcia mogą być prowadzone miejsca całodobowego okresowego pobytu. Działalność ośrodków wspiera rodzinę w sprawowaniu funkcji opiekuńczych nad niepełnosprawnymi członkami rodzin, zapobiegając jednocześnie umieszczaniu ich w placówkach wsparcia całodobowego. Wspiera także osoby samotne, zapobiegając ich wykluczeniu z życia społecznego.

Prowadzenie ośrodków wsparcia, z wyłączeniem ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, jest zadaniem własnym gminy lub powiatu i finansowanym z ich budżetu. Gmina lub powiat może zlecać prowadzenie takich jednostek innym podmiotom, o których mowa w art. 25 ustawy o pomocy społecznej. Zasady odpłatności w takich ośrodkach ustala rada gminy lub powiatu.

Środowiskowy dom samopomocy jest placówką okresowego dziennego lub całodobowego pobytu, w którym osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą otrzymać częściową opiekę i pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych oraz posiłek. Środowiskowe domy samopomocy oferują indywidualne lub zespołowe treningi samoobsługi i treningi umiejętności społecznych, które służą nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Kadrę stanowią m.in. psycholog, pedagog, pracownik socjalny czy instruktor terapii zajęciowej. Dla każdego uczestnika ustalany jest indywidualny plan postępowania wspierająco-aktywizującego. Obiekt, w którym organizuje się ŚDS, musi spełnić określone standardy dotyczące m.in. powierzchni użytkowej na jednego uczestnika, dostosowania architektonicznego dla osób niepełnosprawnych, pomieszczeń i ich wyposażenia do realizacji zajęć. Rokrocznie liczba ŚDS wzrasta.

Odpłatność miesięczna za usługi świadczone w ośrodkach wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi wynosi 5% kwoty dochodu osoby samotnie gospodarującej lub kwoty dochodu na osobę w rodzinie, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód na osobę w rodzinie przekracza kwotę 250% odpowiedniego kryterium dochodowego. Odpłatność za usługi całodobowe w ośrodkach wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi ustala się w wysokości 70% dochodu osoby korzystającej z usług, proporcjonalnie do okresu jej pobytu.

Organ prowadzący ŚDS może częściowo lub całkowicie zwolnić z opłat osoby zobowiązane do odpłatności za usługi w ośrodkach wsparcia na ich wniosek.

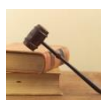
Rodzinny dom pomocy –przeznaczony jest na pobyt stały lub okresowy dla osób wymagających pomocy innych z powodu wieku lub niepełnosprawności, a którym nie można zapewnić usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Tego rodzaju wsparcie zapewnia usługi opiekuńcze oraz bytowe i jest świadczone w mieszkaniu przez osoby fizyczne lub organizacje pożytku publicznego.

Przy ustalaniu opłaty z tytułu pobytu w rodzinnym domu pomocy stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej, o której mowa poniżej w części dotyczącej domów pomocy społecznej.

Odpłatność gminy ustalana jest w umowie zawartej między gminą a podmiotem prowadzącym rodzinny dom pomocy.

Domy pomocy społecznej są placówkami całodobowej opieki dla osób, które z powodu m. in. choroby lub niepełnosprawności nie mogą samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu i którym nie można zapewnić niezbędnych usług w miejscu zamieszkania. W domach pomocy społecznej świadczone są usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające oraz – w przypadku dzieci i młodzieży niepełnosprawnej – edukacyjne.

Wyróżnia się 5 typów domów w zależności od powodu niesamodzielności osób (np. przewlekłe choroby somatyczne, przewlekłe choroby psychiczne, niepełnosprawność intelektualna, niepełnosprawność fizyczna) oraz domy dla osób w podeszłym wieku.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 29 grudnia 2005 r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (Dz.U. Nr 267, poz. 2259, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz.U. Nr 189, poz. 1598, z późn. zm.);*
- *Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. Nr 135, poz. 1268, z późn. zm.);*
- *Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227).*

5. Wsparcie dziecka niepełnosprawnego ze środków PFRON

Dzieci z niepełnosprawnością otrzymują pomoc na co najmniej takich samych zasadach, jak inne osoby niepełnosprawne. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej przewiduje szereg instrumentów służących nie tylko wsparciu osoby niepełnosprawnej, ale też jej rodziny lub opiekuna.

Zgodnie z ww. ustawą oraz rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie turnusów rehabilitacyjnych osoba niepełnosprawna lub rodzice dziecka niepełnosprawnego mogą raz w roku ubiegać się o dofinansowanie - ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych - kosztów uczestnictwa dziecka wraz z opiekunem w turnusie rehabilitacyjnym.

Uczestnictwo osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych (tj. w zorganizowanych formach aktywnej rehabilitacji połączonych z elementami wypoczynku, których celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi przez nawiązywanie kontaktów społecznych, realizację zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu) jest jedną z podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji społecznej.

Turnusy rehabilitacyjne są najbardziej popularną wśród osób niepełnosprawnych formą rehabilitacji społecznej. Wniosek o dofinansowanie wydaje, przyjmuje i rozpatruje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie właściwe dla miejsca zamieszkania wnioskodawcy. Wysokość dofinansowania wynosi:

- ✓ 27% przeciętnego wynagrodzenia dla osoby niepełnosprawnej ze znacznym stopniem niepełnosprawności, a także dla niepełnosprawnego dziecka w wieku do 16. roku życia oraz osoby niepełnosprawnej w wieku 16–24 lat uczącej się i niepracującej, bez względu na stopień niepełnosprawności;
- ✓ 18% przeciętnego wynagrodzenia dla opiekuna osoby niepełnosprawnej.

W przypadku uzasadnionym szczególnie trudną sytuacją życiową dofinansowanie dla osoby niepełnosprawnej lub dofinansowanie uczestnictwa jej opiekuna może zostać podwyższone do wysokości 35% przeciętnego wynagrodzenia. Podwyższenie dofinansowania uczestnictwa opiekuna może nastąpić, jeżeli opiekun pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym z osobą niepełnosprawną lub osoba ta ponosi koszty uczestnictwa opiekuna w turnusie.

Rozporządzenie w sprawie turnusów rehabilitacyjnych określa również wzory wniosków, zawiadomień i informacji, m.in.:

- ✓ wniosku o dofinansowanie uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;

- ✓ wniosku lekarza o skierowanie na turnus rehabilitacyjny;
- ✓ informacji o wyborze turnusu rehabilitacyjnego.

Na podstawie wyżej wspomnianej ustawy i rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, osoba niepełnosprawna lub rodzice niepełnosprawnego dziecka mogą ubiegać się – również w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie – o dofinansowanie ze środków PFRON:

1. **zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny** stosownie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, jeżeli średni miesięczny dochód obliczony zgodnie z przepisami rozporządzenia nie przekracza 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym oraz jeżeli zachodzi potrzeba prowadzenia rehabilitacji w warunkach domowych przy użyciu tego sprzętu. Wysokość dofinansowania wynosi do 60% kosztów tego sprzętu, nie więcej jednak niż do wysokości pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

Ważne!

W obowiązujących przepisach w zakresie rehabilitacji osób niepełnosprawnych nie zostało zdefiniowane pojęcie „sprzęt rehabilitacyjny”, należy jednak mieć na uwadze, że chodzi o sprzęt wspomagający proces rehabilitacji w rozumieniu art. 7 ust. 1 ustawy o rehabilitacji, zgodnie z którym rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej. Zatem do sprzętu rehabilitacyjnego można zaliczyć różnorodne urządzenia, których wybór zależy od rodzaju niepełnosprawności i od indywidualnych uwarunkowań psychofizycznych osoby niepełnosprawnej.

2. **likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych** – wysokość dofinansowania wynosi do 80% kosztów przedsięwzięcia, nie więcej jednak niż do wysokości 15-krotnego przeciętnego wynagrodzenia. Konieczne jest więc pokrycie z własnych dochodów przynajmniej 20% kosztów.

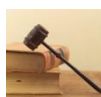
Ważne!

Zgodnie z definicją słownikową przez barierę techniczną należy rozumieć przeszkodę wynikającą z braku zastosowania odpowiedniego do rodzaju niepełnosprawności przedmiotu lub urządzenia. Przez bariery w komunikowaniu się należy rozumieć ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodne porozumiewanie się i/lub przekazywanie informacji. Bariery architektoniczne to wszelkie utrudnienia występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym. Podstawą przyznania dofinansowania jest realizacja przedsięwzięcia umożliwiającego lub w znacznym stopniu ułatwiającego osobie niepełnosprawnej wykonywanie podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem.

3. zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze – w myśl przepisów ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przysługuje osobie ubezpieczonej oraz pozostającemu na jej utrzymaniu dziecku i finansowane jest ze środków będących w dyspozycji Narodowego Funduszu Zdrowia.

W przypadku, kiedy zachodzi konieczność wniesienia wkładu własnego niezbędnego do zakupu przedmiotu ortopedycznego lub środka pomocniczego, osoba niepełnosprawna lub opiekun niepełnosprawnego dziecka może ubiegać się – w PCPR – o dofinansowanie ze środków PFRON kosztów pokrytych z własnych środków finansowych, jeżeli średni miesięczny dochód tej osoby obliczony zgodnie z rozporządzeniem nie przekracza 50% przeciętnego wynagrodzenia na osobę we wspólnym gospodarstwie domowym. Wysokość dofinansowania wynosi:

- do 100% udziału własnego osoby niepełnosprawnej w limicie ceny, jeżeli taki udział jest wymagany przez przepisy;
- do 150% sumy kwoty limitu wyznaczonego przez NFZ, o którym mowa powyżej, oraz wymaganego udziału własnego osoby niepełnosprawnej w zakupie tych przedmiotów i środków, jeżeli cena zakupu jest wyższa niż ustalony limit.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz.U. z 2011 r., Nr 127, poz. 721, z późn. zm.);

- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych (Dz.U. Nr 230, poz. 1694);*
- *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 96, poz. 861, z późn. zm.).*

6. Edukacja dzieci z niepełnosprawnościami

Prawo do nauki gwarantuje zarówno Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, jak i ustawa o systemie oświaty. Przepisy ustawy o systemie oświaty oraz rozporządzeń wykonawczych do niej umożliwiają organizację kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami w formach zapewniających im realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki.

Regulacje prawne zawarte w ustawie, w sposób jednoznaczny wskazują, że system oświaty zapewnia w szczególności dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno – pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej oraz możliwość pobierania nauki przez dzieci i młodzież niepełnosprawną we wszystkich rodzajach przedszkoli, typach i rodzajach szkół oraz ośrodkach, zgodnie z indywidualnymi potrzebami edukacyjnymi oraz predyspozycjami. Przedmiotowa ustawa wskazuje również, że system oświaty zapewnia opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwienie zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych.

W szczególności prawa dzieci są chronione w Konwencji o Prawach Dziecka, ratyfikowanej przez nasz kraj i podpisanej przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 30 kwietnia 1991 r. Prawa dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami określone są również w Konwencji o ONZ Prawach Osób Niepełnosprawnych, ratyfikowanej przez Polskę w 2012 r.

Stworzenie w przedszkolach, szkołach i placówkach optymalnych warunków kształcenia, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów, w tym uczniów niepełnosprawnych, oraz obowiązek indywidualizacji pracy zgodnie z potrzebami i możliwościami każdego ucznia, mają się przyczynić do zapewnienia każdemu dziecku równych szans na uzyskanie sukcesów w nauce, a tym samym zwiększyć jakość i efektywność pracy szkoły.

Dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami oraz zagrożone niedostosowaniem społecznym i niedostosowane społecznie w systemie oświaty mają określone prawa. Na pomoc mogą również liczyć rodzice tych dzieci. W przepisach oświatowych uczeń niepełnosprawny ma te same prawa, co jego pełnosprawny kolega, choć z racji swej niepełnosprawności ma być w pewnych aspektach dodatkowo wspomagany.

Ważne!

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest wydawane przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, na wniosek rodziców/opiekunów prawnych lub pełnoletniego ucznia.

Orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności, wydawane przez powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania nie uprawnia do organizacji kształcenia specjalnego w przedszkolach, szkołach i placówkach.

Edukacja

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym w publicznej poradni specjalistycznej

Edukacja w przedszkolach/szkolach/placówkach w warunkach dostosowanych do potrzeb dziecka/ucznia z uwzględnieniem specjalnej organizacji nauki i metod pracy

Pomoc społeczna

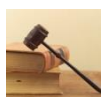

Orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności wydawane przez powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania

Różnego rodzaju ulgi i uprawnienia niezwiązane z edukacją

Aby dziecko zostało uznane za niepełnosprawne w przedszkolu lub szkole i mogło otrzymać przewidzianą dla niego pomoc i wsparcie, musi posiadać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Aby dziecko niepełnosprawne mogło skorzystać z zasiłku i świadczenia pielęgnacyjnego oraz ulgi rehabilitacyjnej, musi posiadać orzeczenie o niepełnosprawności, wydane przez powiatowy/miejski zespół ds. orzekania o niepełnosprawności. To są dwa niezależne od siebie dokumenty!

PODSTAWA PRAWNA:

- *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.);*
- *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);*
- *Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r., Nr 120, poz. 526);*
- *Ustawa z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. poz. 882).*

6.1. Opinia o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju

W przypadku wykrycia niepełnosprawności u dziecka – od urodzenia do podjęcia nauki w szkole – w systemie edukacji ma ono prawo do wczesnego wspomagania rozwoju. Podstawą jest opinia o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju wydana przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym w publicznej poradni specjalistycznej, lub zespół opiniujący działający w niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz.U. Nr 173, poz.1072).*

6.2. Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego

Dziecko z niepełnosprawnością ma prawo być objęte kształceniem specjalnym, jeśli wymaga stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Dokumentem potwierdzającym taką potrzebę jest orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydawane przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym w publicznej poradni specjalistycznej. Orzeczenie, o którym mowa, może zostać wydane z uwagi na:

- niepełnosprawność;
- zagrożenie niedostosowaniem społecznym;
- niedostosowanie społeczne.

Zgodnie z prawem oświatowym kształcenie specjalne organizuje się dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością:

- niesłyszających i słabosłyszających;
- niewidomych i słabowidzących;
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją;
- z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym;
- z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera;
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi – co oznacza, że u dziecka występują co najmniej dwie z wyżej wymienionych niepełnosprawności.

Nie zawsze dzieci z chorobami przewlekłymi (schorzenia metaboliczne, układu pokarmowego, oddechowego i in.) uznane za niepełnosprawne przez powiatowy lub miejski zespół ds. orzekania o niepełnosprawności, uzyskają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w poradni psychologiczno-pedagogicznej – istotne jest bowiem, czy ich stan zdrowia powoduje występowanie niepełnosprawności, która jest podstawą do specjalnej organizacji nauki i metod pracy tj. stanowi potrzebę kształcenia specjalnego.

Orzeczenie jest wydawane na wniosek rodzica przez zespół orzekający w poradni psychologiczno-pedagogicznej właściwej:

- ze względu na miejsce zamieszkania dziecka – w przypadku dzieci, które nie uczęszczają do przedszkola,
- ze względu na siedzibę przedszkola, szkoły lub placówki znajdującą się w rejonie działania poradni,

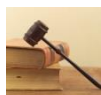
W przypadku uczniów będących wychowankami burs, domów wczasów dziecięcych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodków socjoterapii, orzeczenia mogą wydawać również zespoły działające w poradniach właściwych ze względu na siedzibę placówki,

w której uczeń przebywa lub miejsce zamieszkania ucznia. Orzeczenia dla dzieci niewidomych i słabowidzących, niesłyszących i słabosłyszących oraz dla dzieci z autyzmem, w tym zespołem Aspergera, wydają zespoły działające w poradniach wskazanych przez kuratora oświaty, za zgodą organu prowadzącego poradnię.

Ważne!

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wskazuje, że dziecko wymaga stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, czyli kształcenia specjalnego. . Kształcenie specjalne może być organizowane zarówno w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi lub specjalnymi, oraz integracyjnych i specjalnych, oraz w ośrodkach. W orzeczeniu wskazywane są najkorzystniejsze formy kształcenia specjalnego, decyzja dotycząca wyboru zarówno formy kształcenia, jak i konkretnego przedszkola, szkoły czy placówki należy natomiast do rodziców (opiekunów prawnych) dziecka lub pełnoletniego ucznia. Szkoła podstawowa ogólnodostępna i gimnazjum ogólnodostępne, w obwodzie których mieszka dziecko, nie mogą odmówić przyjęcia dziecka niepełnosprawnego i są zobowiązane do zapewnienia mu kształcenia specjalnego zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

PODSTAWA PRAWNA:

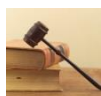
- *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz.U. Nr 173, poz. 1072);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. Nr 228, poz. 1490, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1489, z późn. zm.).*

6.3. Orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania

W razie choroby lub pogorszenia stanu zdrowia dziecka, w tym dziecka z niepełnosprawnością, rodzice mogą wystąpić do zespołu orzekającego działającego w publicznej poradni z wnioskiem o wydanie orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania.

Po dostarczeniu przez rodziców orzeczenia do przedszkola lub szkoły, dyrektor –w porozumieniu z organem prowadzącym – organizuje tę formę kształcenia w sposób zapewniający wykonanie określonych w orzeczeniu zaleceń dotyczących warunków realizacji potrzeb edukacyjnych dziecka oraz form pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Indywidualne nauczanie lub indywidualne obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne co do zasady powinno być realizowane w domu. W szczególnych przypadkach, uzasadnionych potrzebami dziecka, może być prowadzone w odrębnym pomieszczeniu w przedszkolu lub szkole, o ile placówka ta dysponuje takimi możliwościami.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* (Dz. U. 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych* (Dz.U. Nr 173, poz. 1072);
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży* (Dz.U. Nr 175, poz. 1086).

6.4. Tryb wydawania orzeczeń i opinii

Opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka oraz orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego albo indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania, a także o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, wydają zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym w publicznych poradniach specjalistycznych.

Opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka mogą również wydawać zespoły opiniujące działające w niepublicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym w poradniach specjalistycznych, zatrudniających pracowników posiadających kwalifikacje określone dla pracowników publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych.

Aby uzyskać orzeczenie lub opinię, rodzice (albo pełnoletni uczeń) powinni złożyć wniosek do zespołu orzekającego właściwej poradni, z uwzględnieniem, że:

- ✓ dla dzieci przed rozpoczęciem obowiązku szkolnego orzeczenia o potrzebie indywidualnego przygotowania przedszkolnego nieobjętych wychowaniem przedszkolnym w przedszkolu lub innej formie wychowania przedszkolnego – orzeczenia oraz opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka wydają zespoły działające w poradniach właściwych ze względu na miejsce zamieszkania dziecka;
- ✓ dla uczniów szkół mających siedzibę na terenie działania poradni – orzeczenia wydają zespoły działające w poradniach właściwych ze względu na siedzibę przedszkola/innej formy wychowania przedszkolnego/szkoły/placówki, do której uczęszcza dziecko, znajdującej w rejonie działania poradni, w której działa zespół orzekający;
- ✓ orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci przed rozpoczęciem obowiązku szkolnego, orzeczenia o potrzebie indywidualnego przygotowania przedszkolnego oraz orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych wydają zespoły działające w poradniach właściwych ze względu na miejsce zamieszkania dziecka;
- ✓ w przypadku uczniów będących wychowankami burs, domów wczasów dziecięcych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodków socjoterapii, orzeczenia mogą wydawać również zespoły działające w poradniach właściwych ze względu na siedzibę placówki, w której uczeń przebywa lub miejsce zamieszkania ucznia;
- ✓ orzeczenia oraz opinie dla dzieci i młodzieży niewidomych i słabowidzących, niesłyszących i słabosłyszących oraz dla dzieci i młodzieży z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, wydają zespoły działające w poradniach wskazanych przez kuratora oświaty, za zgodą organów prowadzących te poradnie.

Wniosek o wydanie orzeczenia lub opinii powinien zawierać:

- 1) imię i nazwisko dziecka;
- 2) datę i miejsce jego urodzenia oraz miejsce zamieszkania;
- 3) w przypadku ucznia – również nazwę i adres szkoły oraz oznaczenie klasy, do której uczeń uczęszcza, a w przypadku ucznia szkoły prowadzącej kształcenie w zawodzie – także nazwę zawodu;

- 4) imiona i nazwiska rodziców (prawnych opiekunów);
- 5) miejsce ich zamieszkania;
- 6) określenie przyczyny i celu, dla których niezbędne jest uzyskanie orzeczenia albo opinii;
- 7) podpis wnioskodawcy.

Do wniosku rodzic powinien dołączyć dokumentację uzasadniającą wniosek, w szczególności wydane przez specjalistów opinie, zaświadczenia oraz wyniki obserwacji i badań psychologicznych, pedagogicznych i lekarskich. Jeżeli do wydania orzeczenia albo opinii niezbędna jest informacja o stanie zdrowia dziecka, konieczne jest dołączenie do wniosku wydanego przez lekarza zaświadczenia o stanie zdrowia dziecka. Jeżeli wnioskodawca nie posiada takiej dokumentacji, albo dołączona przez niego do wniosku dokumentacja jest niewystarczająca do wydania orzeczenia, badania niezbędne do wydania orzeczenia przeprowadzają specjaliści poradni wskazani przez przewodniczącego zespołu orzekającego, odpowiednio do posiadanej specjalności, z wyłączeniem badań lekarskich i wydania zaświadczenia o stanie zdrowia dziecka.

Ważne!

Do wniosku o wydanie orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania należy dołączyć zaświadczenie o stanie zdrowia dziecka, w którym lekarz określa m.in. okres - nie krótszy jednak niż 30 dni - w którym stan zdrowia dziecka uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub szkoły oraz rozpoznanie choroby lub innej przyczyny uzasadniającej taką konieczność.

W przypadku ucznia szkoły prowadzącej kształcenie w zawodzie wnioskodawca dołącza do wniosku o wydanie orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania zaświadczenie określające możliwość dalszej realizacji praktycznej nauki zawodu, wydane przez lekarza medycyny pracy.

Należy pamiętać, że sama niepełnosprawność dziecka nie jest podstawą do objęcia go odpowiednio indywidualnym rocznym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem, ale wskazaniem do specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Każdemu dziecku, w tym dziecku z niepełnosprawnością, niezbędny do prawidłowego rozwoju zarówno społecznego, osobowościowego, jak i emocjonalnego, jest kontakt z rówieśnikami. Indywidualne forma kształcenia jest adresowana wyłącznie do dzieci i młodzieży, których stan zdrowia, w danym okresie czasu, uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola/szkoły.

W razie potrzeby wydania dziecku jednocześnie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i orzeczenia o potrzebie indywidualnego przygotowania przedszkolnego albo orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania, wnioskodawca składa odrębne wnioski.

Jeżeli wniosek został złożony do zespołu niewłaściwego do jego rozpatrzenia, dyrektor poradni niezwłocznie przekazuje wniosek do poradni, w której działa zespół właściwy do rozpatrzenia wniosku, zawiadamiając o tym wnioskodawcę. Natomiast jeżeli z treści wniosku o wydanie orzeczenia lub opinii wynika, że nie dotyczy on wydania orzeczenia albo opinii, dyrektor poradni zwraca wniosek wnioskodawcy wraz z wyjaśnieniem przyczyny zwrotu wniosku oraz informacją o możliwym sposobie załatwienia sprawy.

Przewodniczący zespołu orzekającego, do którego kierowany jest wniosek, zawiadamia wnioskodawcę o terminie posiedzenia zespołu oraz o jego prawie do wzięcia udziału w posiedzeniu i możliwości przedstawienia swojego stanowiska.

Orzeczenie lub opinię dostarcza się wnioskodawcy **w terminie 14 dni od dnia posiedzenia zespołu.**

Rodzice dziecka mogą złożyć **w terminie 14 dni od dnia otrzymania orzeczenia** odwołanie od orzeczenia do kuratora oświaty, za pośrednictwem zespołu, który wydał orzeczenie.

Orzeczenie określa okres, na jaki jest wydane, przy czym:

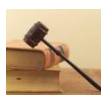
- orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje się **na okres roku szkolnego, etapu edukacyjnego albo okresu kształcenia w danej szkole;**
- orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego dla uczniów szkół podstawowych z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim wydaje się **na okres każdego etapu edukacyjnego w tej szkole;**
- orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych wydaje się **na okres do 5 lat;**
- orzeczenie o potrzebie indywidualnego przygotowania przedszkolnego oraz orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania wydaje się **na czas określony wskazany w zaświadczeniu lekarza o stanie zdrowia dziecka, nie krótszy jednak niż 30 dni;**
- orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania ucznia szkoły prowadzącej kształcenie w zawodzie wydaje się **na czas określony wskazany w zaświadczeniu o stanie zdrowia dziecka, nie krótszy jednak niż 30 dni i nie dłuższy niż rok szkolny.**

Ważne!

W razie zmiany okoliczności stanowiących podstawę wydania poprzedniego orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, a tym samym potrzeby zmiany wskazanych w poprzednim orzeczeniu zaleceń lub potrzeby zmiany okresu, na jaki zostało wydane poprzednie orzeczenie, rodzice mogą złożyć wniosek o wydanie nowego orzeczenia.

Każde nowe orzeczenie musi uchylić poprzednie – dziecko może posiadać więcej niż jednego orzeczenia na ten sam okres czasu. Nie oznacza to, że w okresie obowiązywania poprzedniego orzeczenia, przed upływem jego ważności, nie można wydać dziecku nowego orzeczenia na kolejny okres. Wówczas nowe orzeczenie nie musi uchylać poprzedniej decyzji – dotyczy ono bowiem innego okresu kształcenia.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* (Dz. U. 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych* (Dz. U. Nr 173, poz.1072).

6.5. Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka ma na celu stymulowanie funkcji odpowiedzialnych za rozwój psychomotoryczny i komunikację małego dziecka **od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole**. Działania w tym zakresie obejmują także pomoc i wsparcie udzielane rodzicom w nabywaniu przez nich umiejętności postępowania z dzieckiem.

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka jest organizowane na podstawie opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju, wydanej – na wniosek rodziców – przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, albo zespół opiniujący działający w niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym niepublicznej poradni specjalistycznej.

Po otrzymaniu opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju rodzice powinni zgłosić się do placówki, w której prowadzone są specjalistyczne zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju. Zespoły wczesnego wspomagania rozwoju dziecka mogą działać w publicznych i niepublicznych przedszkolach i szkołach podstawowych, w tym specjalnych, innych formach wychowania przedszkolnego,

specjalnych ośrodkach, a także w publicznych i niepublicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach specjalistycznych.

Wczesne wspomaganie rozwoju jest prowadzone przez zespół specjalistów posiadających kwalifikacje odpowiednie do niepełnosprawności dziecka na podstawie opracowanego dla dziecka indywidualnego programu wczesnego wspomagania rozwoju. Zajęcia są prowadzone bezpośrednio z dzieckiem i jego rodziną w celu pobudzania psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka. Mogą dotyczyć:

- ✓ **w odniesieniu do dziecka:** stymulacji rozwoju poznawczego, motorycznego, stymulacji polisensorycznej, rozwoju mowy i języka, w tym nauki języka migowego, orientacji i poruszania się w przestrzeni, usprawniania widzenia i słuchu, umiejętności samoobsługi i funkcjonowania w środowisku;
- ✓ **pomocy rodzicom w zakresie:** kształtowania postaw i zachowań pożądaných w kontaktach z dzieckiem mających na celu wzmacnianie więzi emocjonalnej pomiędzy rodzicami i dzieckiem oraz rozpoznawanie zachowań dziecka i utrwalanie właściwych reakcji na te zachowania; udzielania instruktażu i porad oraz prowadzenia konsultacji w sprawie pracy z dzieckiem; pomocy w przystosowaniu warunków w środowisku domowym do potrzeb dziecka oraz w pozyskaniu i wykorzystaniu w pracy z dzieckiem odpowiednich środków dydaktycznych i niezbędnego sprzętu; wsparcia psychologicznego dla rodziny dziecka.

W skład zespołu wczesnego wspomagania rozwoju wchodzi osoby przygotowane do pracy z małymi dziećmi o zaburzonym rozwoju psychoruchowym:

- pedagog posiadający kwalifikacje adekwatne do niepełnosprawności dziecka (np.: oligofrenopedagog, surdopedagog, tyflopodagog);
- psycholog;
- logopeda;
- inni specjaliści, w zależności od potrzeb dziecka i rodziny.

Pracę zespołu koordynuje odpowiednio dyrektor odpowiednio przedszkola, szkoły, ośrodka lub poradni lub osoba kierująca inną formą wychowania przedszkolnego, albo upoważniony nauczyciel.

Do zadań zespołu należą w szczególności:

- ✓ ustalenie, na podstawie opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, kierunków i harmonogramu działań w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju i wsparcia rodziny dziecka;

- ✓ nawiązanie współpracy z podmiotem leczniczym lub ośrodkiem pomocy społecznej w celu zapewnienia dziecku rehabilitacji, terapii lub innych form pomocy, stosownie do jego potrzeb;
- ✓ opracowanie i realizowanie z dzieckiem i jego rodziną indywidualnego programu wczesnego wspomagania, z uwzględnieniem działań wspomagających rodzinę dziecka w zakresie realizacji programu, koordynowania działań specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem oraz oceniania postępów dziecka;
- ✓ analizowanie skuteczności pomocy udzielanej dziecku i jego rodzinie, wprowadzanie zmian w indywidualnym programie wczesnego wspomagania rozwoju stosownie do potrzeb dziecka i jego rodziny oraz planowanie dalszych działań w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju.

Wymiar zajęć wczesnego wspomagania wynosi od 4 do 8 godzin (60-minutowych) w miesiącu, w zależności od potrzeb i możliwości psychofizycznych dziecka. Dla dzieci w wieku od 0 do 3. roku życia zajęcia prowadzone są indywidualnie, z dzieckiem i rodziną. Dla dzieci, które ukończyły 3. rok życia, zajęcia mogą być prowadzone w grupach 2–3-osobowych, z udziałem rodziców/rodziny dziecka. Zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju mogą być prowadzone zarówno w placówce systemu oświaty jak i/lub w domu rodzinnym dziecka – decyzję w tej sprawie podejmuje odpowiednio dyrektor przedszkola, szkoły, poradni lub ośrodka lub osoba kierująca inną formą wychowania przedszkolnego.

Ważne!

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka nie wyklucza świadczeń gwarantowanych przez opiekę zdrowotną i pomoc społeczną, ale stanowi część systemowego wsparcia małego dziecka niepełnosprawnego i jego rodziny.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* (Dz.U. 2004, Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 października 2013r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci* (Dz.U. z dnia 29 października 2013, poz. 1257);

- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz.U. Nr 173, poz. 1072).*

6.6. Obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny i obowiązek nauki

Dostęp do nauki w Polsce stanowi nie tylko prawo, ale również obowiązek. Poczynając od 3. roku życia (a w uzasadnionych przypadkach – nawet gdy dziecko ma 2,5 roku) dzieci mogą uczęszczać do przedszkola. Od września 2012 roku dzieci 5-letnie są objęte **rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym**. Wcześniej obowiązek ten dotyczył 6-latków.

Natomiast **obowiązek szkolny** rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy odpowiednio 7 lat – do 31 sierpnia 2014 r. lub 6 lat – od 1 września 2014 r., a kończy się wraz z uzyskaniem przez dziecko pełnoletniości, czyli do ukończenia 18 r.ż. Obowiązek nauki trwa zatem do ukończenia gimnazjum, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18. roku życia.

Równocześnie uczniom z niepełnosprawnością prawo gwarantuje możliwość wydłużenia czasu nauki na każdym etapie edukacyjnym. Kształcenie specjalne uczniów niepełnosprawnych może być prowadzone w szkołach dla dzieci i młodzieży nie dłużej niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym uczeń kończy:

- 1) 18. rok życia — w przypadku szkoły podstawowej;
- 2) 21. rok życia — w przypadku gimnazjum;
- 3) 24. rok życia — w przypadku szkoły ponadgimnazjalnej.

Obecnie zgodnie z decyzją [rodziców](#) naukę w szkole podstawowej może także rozpocząć dziecko, które przed dniem 1 września kończy 6 lat.

Od 1 września 2014 r. rodzice będą mieli możliwość wnioskowania o rozpoczęcie nauki w szkole podstawowej przez dziecko 5-letnie, jeżeli wykazuje psychofizyczną dojrzałość do podjęcia nauki szkolnej. Decyzję o wcześniejszym przyjęciu dziecka 5-letniego do szkoły podstawowej będzie podejmował dyrektor szkoły po zasięgnięciu opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej. Dziecko, które zostało wcześniej przyjęte do szkoły podstawowej, jest zwolnione z obowiązku odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego.

Ważne!

Za spełnianie rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki w przypadku dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim uznaje się udział w **zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych**.

W przypadkach uzasadnionych ważnymi przyczynami, w przypadku każdego dziecka, rozpoczęcie spełniania obowiązku szkolnego może być odroczone, nie dłużej jednak niż o jeden rok.

W przypadku jednak, gdy dziecko posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, obowiązek szkolny może być odroczony do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 10 lat – do 31 sierpnia 2014 r., a od 1 września 2014 r. – 8 lat.

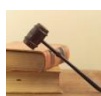
Decyzję w sprawie odroczenia obowiązku szkolnego podejmuje dyrektor publicznej szkoły podstawowej, w obwodzie której dziecko mieszka, po zasięgnięciu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, tj. opinii wydanej przez poradnię na wniosek rodzica w sprawie odroczenia obowiązku szkolnego i dołączonej do wniosku rodzica o odroczenie obowiązku szkolnego.

Ważne!

W przypadku, gdy dziecku odroczone spełnianie obowiązku szkolnego, jest ono obejmowane wychowaniem przedszkolnym aż do czasu rozpoczęcia realizacji tego obowiązku.

Gdy decyzja dyrektora o odroczeniu obowiązku szkolnego dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, po zasięgnięciu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, została wydana na okres dłuższy niż jeden rok szkolny – dziecko realizuje obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego w roku poprzedzającym rozpoczęcie obowiązku szkolnego.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* – art. 15, 16 (Dz.U. 2004, Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);
- *Ustawa z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw* (Dz.U. Nr 56, poz. 458, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach* (Dz.U. Nr 228, poz. 1489, z późn. zm.);

- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz.U. Nr 228, poz. 1490, z późn. zm.).*

6.7. Wsparcie dla ucznia z niepełnosprawnością w przedszkolu, szkole lub placówce

System oświaty dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością zapewnia w szczególności:

- ✓ możliwość pobierania nauki we wszystkich rodzajach przedszkoli, typach i rodzajach szkół oraz w ośrodkach, zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami;
- ✓ opiekę poprzez umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych;
- ✓ dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej;
- ✓ upowszechnianie dostępu do szkół, których ukończenie umożliwia dalsze kształcenie w szkołach wyższych;
- ✓ gwarantuje wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny.

System oświaty zapewnia także opiekę uczniom szczególnie uzdolnionym poprzez umożliwianie realizowania indywidualnych programów nauczania oraz ukończenia szkoły każdego typu w skróconym czasie.

Podstawą organizacji kształcenia dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością są przepisy ustawy o systemie oświaty. Przepisy ustawy o systemie oświaty oraz akty wykonawcze do tej ustawy zapewniają, w zależności od rodzaju niepełnosprawności, w tym stopnia upośledzenia umysłowego, organizację kształcenia i wychowania stosownie do potrzeb dzieci i młodzieży, w dostępnym dla nich zakresie oraz usprawnianie zaburzonych funkcji, rewalidację i resocjalizację, a także specjalistyczną pomoc i opiekę w placówkach systemu oświaty.

Przedszkola, inne formy wychowania przedszkolnego, szkoły i oddziały oraz ośrodki zapewniają uczniom z niepełnosprawnością:

- ✓ realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego;
- ✓ odpowiednie, ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne;

- ✓ zajęcia specjalistyczne, o których mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;
- ✓ inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, w szczególności zajęcia rewalidacyjne i resocjalizacyjne;
- ✓ integrację ze środowiskiem rówieśniczym;
- ✓ przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym.

Dla każdego dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w przedszkolu/innej formie wychowania przedszkolnego/szkole/placówce opracowywany jest indywidualny program edukacyjno–terapeutyczny.

Program określa:

- 1) zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w szczególności przez zastosowanie odpowiednich metod i form pracy z uczniem;
- 2) zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, w tym w przypadku:
 - a) ucznia niepełnosprawnego – działania o charakterze rewalidacyjnym,
 - b) ucznia niedostosowanego społecznie - działania o charakterze resocjalizacyjnym,
 - c) ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznym – działania o charakterze socjoterapeutycznym;
- 3) formy i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane;
- 4) działania wspierające rodziców ucznia oraz, w zależności od potrzeb, zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, a w przypadku uczniów uczęszczających do szkoły ogólnodostępnej, oddziału integracyjnego w szkole ogólnodostępnej lub szkoły integracyjnej specjalnymi ośrodkami szkolno-wychowawczymi, młodzieżowymi ośrodkami wychowawczymi, młodzieżowymi ośrodkami socjoterapii,;
- 5) zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia, odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia, a w przypadku ucznia gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej – także działania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposób realizacji tych działań;
- 6) zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia w realizacji zadań.

Program opracowywany jest przez zespół, który tworzą nauczyciele i specjaliści prowadzący zajęcia z uczniem, po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, we współpracy, w zależności od potrzeb, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną.

Program opracowuje się na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, nie dłuższy jednak niż etap edukacyjny.

Program opracowuje się w terminie:

- 1) 30 dni od dnia złożenia w przedszkolu lub szkole orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub
- 2) 30 dni przed upływem okresu, na jaki został opracowany poprzedni program.

Pracę zespołu koordynuje wychowawca klasy, do której uczęszcza uczeń, lub inna osoba wyznaczona przez dyrektora przedszkola lub szkoły. Spotkania zespołu odbywają się w miarę potrzeb.

W spotkaniach zespołu mogą także uczestniczyć:

- 1) na wniosek dyrektora przedszkola lub szkoły – przedstawiciel poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej;
- 2) na wniosek lub za zgodą rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia – inne osoby, w szczególności lekarz, psycholog, pedagog, logopeda lub inny specjalista.

Zespół, nie rzadziej niż raz w roku szkolnym, dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi, oraz, w miarę potrzeb, dokonuje modyfikacji programu. Oceny poziomu funkcjonowania ucznia i modyfikacji programu dokonuje się, w zależności od potrzeb, we współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną. Rodzice ucznia albo pełnoletni uczeń mogą uczestniczyć w opracowaniu i modyfikacji programu oraz dokonywaniu oceny, także otrzymać, na swój wniosek, kopie programu.

Zatrudnienie dodatkowego nauczyciela posiadającego kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej

W celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym posiadających, orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych z oddziałami

integracyjnymi oraz integracyjnych, zatrudnia się dodatkowo nauczycieli, posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej. Za zgodą organu prowadzącego, dodatkowego nauczyciela można również zatrudnić w przedszkolu lub szkole ogólnodostępnej.

Kwalifikacje szczegółowo opisane zostały w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli* (Dz.U. Nr 50, poz. 400, z późn. zm.).

Dodatkowo zatrudnieni nauczyciele kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej:

- 1) prowadzą wspólnie z innymi nauczycielami zajęcia edukacyjne oraz wspólnie z innymi nauczycielami i ze specjalistami realizują zintegrowane działania i zajęcia, określone w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym;
- 2) prowadzą wspólnie z innymi nauczycielami i ze specjalistami pracę wychowawczą z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym;
- 3) uczestniczą, w miarę potrzeb, w zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez nauczycieli oraz w zintegrowanych działaniach i zajęciach, określonych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, realizowanych przez nauczycieli i specjalistów;
- 4) udzielają pomocy nauczycielom prowadzącym zajęcia edukacyjne oraz nauczycielom i specjalistom realizującym zintegrowane działania i zajęcia, określone w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, w doborze form i metod pracy z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym.

W przedszkolach i szkołach integracyjnych oraz ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi zatrudnia się również specjalistów prowadzących zajęcia rewalidacyjne.

Zatrudnienie pomocy nauczyciela

W przedszkolach i szkołach specjalnych oraz w szkołach podstawowych ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi w klasach I–IV dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, z niepełnosprawnością ruchową, z autyzmem i z niepełnosprawnościami sprzężonymi, zatrudnia się pomoc nauczyciela. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się także zatrudnienie pomocy nauczyciela w klasach V i VI szkoły

podstawowej oraz gimnazjum ogólnodostępnym, integracyjnym lub specjalnym.

6.8. Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne jest realizowane w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w innych formach wychowania przedszkolnego, zgodnie bowiem z art. 5 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 827) z dniem 1 września 2016 r. oddział przedszkolny lub oddziały przedszkolne w szkole podstawowej staną się przedszkolem.

Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci w wieku 3–6 lat. W wyjątkowych sytuacjach dyrektor przedszkola może przyjąć do przedszkola dziecko, które ukończyło 2,5 roku.

Dziecko w wieku 5 lat jest obowiązane odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu, oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego. Gmina, której zadaniem jest prowadzenie przedszkoli, w tym specjalnych, ma obowiązek zapewnić każdemu dziecku, także z niepełnosprawnością, możliwość realizacji tego obowiązku.

W przypadku dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wychowaniem przedszkolnym może być objęte dziecko w wieku powyżej 6 lat, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 10 lat – do 31 sierpnia 2014 r., a od 1 września 2014 r. – 8 lat (więcej na str. 62). Do czasu rozpoczęcia realizacji obowiązku szkolnego dziecko jest obejmowane wychowaniem przedszkolnym.

Dokumenty wydawane dzieciom w wieku przedszkolnym

▪ legitymacja przedszkolna

Dziecko niepełnosprawne przyjęte do przedszkola lub oddziału przedszkolnego zorganizowanego w szkole podstawowej otrzymuje legitymację przedszkolną. Do wydania jej zobowiązane są zarówno publiczne, jak i niepubliczne przedszkola lub szkoły podstawowe, w których dzieci niepełnosprawne spełniają obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego. Legitymacja powinna być wydana na druku według aktualnie obowiązującego wzoru nr 68, zawartego w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 28 maja 2010 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz. U. Nr 97, poz. 624, z późn. zm.). Legitymacja przeznaczona dla dzieci niepełnosprawnych posiada symbol MEN-I/52/2. Uprawnia ona do korzystania z ulgowych przejazdów. Na stronie 2. legitymacji znajduje się zapis: „Poświadczam uprawnienie do ulg ustawowych przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego i autobusowego”.

Ważność legitymacji przedszkolnej w kolejnym roku uczęszczania dziecka do przedszkola lub oddziału przedszkolnego potwierdza się przez umieszczenie daty ważności i pieczęci podłużnej przedszkola lub szkoły podstawowej.

Rodzic odbierając legitymację dla dziecka niepełnosprawnego potwierdza podpisem, że ją otrzymał. Podpis składa w odpowiednim miejscu ewidencji wydawanych legitymacji przedszkolnych dla dzieci niepełnosprawnych, prowadzonej przez przedszkole lub szkołę podstawową. Powinny być w niej odnotowane:

- imię (imiona) i nazwisko dziecka;
- numer wydanej legitymacji;
- data odbioru legitymacji;
- podpis rodzica odbierającego legitymację.

Jeśli rodzic stwierdzi, że legitymacja zawiera błędy lub omyłki, to powinna być wymieniona na nową. Na legitymacji nie dokonuje się skreśleń i poprawek.

W przypadku utraty oryginału legitymacji przedszkolnej dla dziecka niepełnosprawnego można otrzymać jej duplikat. Wydaje go przedszkole lub szkoła podstawowa, w której zorganizowano oddział przedszkolny, na pisemny wniosek rodziców dziecka niepełnosprawnego. Za wydanie duplikatu legitymacji rodzic wnosi opłatę w wysokości równej kwocie ustalonej dla poświadczenia własnoręczności podpisu w przepisach o opłacie skarbowej. Zgodnie z załącznikiem nr 1 do *ustawy z 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej* (Dz. U. Nr 225, poz. 1635, z późn. zm.) aktualna stawka opłaty za poświadczenie własnoręczności podpisu wynosi 9 zł. Kwotę tę należy wpłacić na rachunek bankowy wskazany przez dyrektora przedszkola lub szkoły.

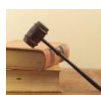
▪ **zaświadczenie o spełnianiu obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego**

Dziecko niepełnosprawne powinno rozpocząć spełnianie obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego w roku poprzedzającym rozpoczęcie spełniania obowiązku szkolnego. Od 1 września 2014 r. obowiązek szkolny rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 6 lat.

W przypadku dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wychowaniem przedszkolnym może być objęte dziecko w wieku powyżej 6 lat, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 10 lat, a od 1 września 2014 r. - 8 lat. Zatem od 1 września 2014 r. dziecko niepełnosprawne najpóźniej w wieku 7 lat będzie zobowiązane odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu, oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego, bowiem obowiązek szkolny tych dzieci będzie mógł być odroczony nie dłużej niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 8 lat.

Dzieciom niepełnosprawnym uczęszczającym do przedszkola, oddziału przedszkolnego lub innej formy wychowania przedszkolnego publiczne i niepubliczne przedszkola lub szkoły podstawowe zobowiązane są wydać zaświadczenia o spełnianiu obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego. Zaświadczenie powinno być wydawane na druku według aktualnie obowiązującego wzoru nr 69, zawartego w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 28 maja 2010 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz. U. Nr 97, poz. 624, z późn. zm.). Zaświadczeniu nadano symbol MEN-I/53/2. Zawiera ono stwierdzenie, że dziecko w określonym roku szkolnym spełnia obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego w danym przedszkolu lub szkole podstawowej. Na zaświadczeniu powinien być odcisk pieczęci urzędowej przedszkola lub szkoły, wyraźny odcisk pieczęci dyrektora i jego podpis.

Zaświadczenie jest potwierdzeniem, że rodzice dziecka podlegającego temu obowiązkowi spełnili ustawową powinność dopełnienia czynności związanych ze zgłoszeniem dziecka do przedszkola, oddziału przedszkolnego zorganizowanego w szkole podstawowej lub innej formy wychowania przedszkolnego i zapewnienia regularnego uczęszczania dziecka na zajęcia.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* (Dz.U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2010 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych* (Dz.U. Nr 97, poz. 624, z późn. zm.).

6.9.Nauka dziecka z niepełnosprawnością w szkole

Jeśli dziecko nie ma odroczonego obowiązku szkolnego, to zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami rozpoczyna realizację obowiązku szkolnego w wieku 7 lat, a od 1 września 2014 r. – 6 lat, i podejmuje naukę w klasie I szkoły podstawowej.

Ważne!

Od 1 września 2014 r. wszystkie dzieci sześciolatnie zostaną objęte obowiązkiem szkolnym.

- ✓ Każde dziecko z niepełnosprawnością ma prawo do dostosowania wymagań edukacyjnych do jego indywidualnych potrzeb psychofizycznych, w tym zasad oceniania. Zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych

ucznia powinien być określony w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym opracowanym dla ucznia.

- ✓ Uczeń z wadą słuchu, z głęboką dysleksją rozwojową, z afazją, z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, **może być zwolniony z nauki drugiego języka obcego**, na wniosek rodziców i na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, do końca danego etapu edukacyjnego przez dyrektora szkoły; w przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania, zwolnienie z nauki drugiego języka obcego może nastąpić na podstawie tego orzeczenia. .
- ✓ Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na upośledzenie w stopniu lekkim **nie są objęci obowiązkiem nauki drugiego języka obcego** w gimnazjum nauki drugiego języka obcego, tym samym nie są zwalniani z tego obowiązku.

Uczeń niepełnosprawny posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego może przystąpić do sprawdzianu lub egzaminów zewnętrznych w warunkach i formie dostosowanych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych, na podstawie tego orzeczenia; dostosowanie warunków (nie form) może nastąpić także na podstawie orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania, opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, zaświadczenia o stanie zdrowia wydanego przez Lekarza lub pozytywnej opinii rady pedagogicznej (w przypadku uczniów, którzy w danym roku szkolnym byli objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole ze względu na trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą, zaburzenia komunikacji językowej lub ze względu na sytuację kryzysową lub traumatyczną).

Ważne!

Szczegółowe informacje o sposobach dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych (gimnazjalnego, maturalnego oraz potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie) do potrzeb i możliwości odpowiednio uczniów (słuchaczy) lub absolwentów opracowuje Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i podaje je do publicznej wiadomości na stronie internetowej CKE www.cke.edu.pl, nie później niż do 1 września roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany sprawdzian lub egzamin. Na tej podstawie rada pedagogiczna szkoły, do której uczęszcza uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminu do potrzeb i możliwości uczniów (słuchaczy). **Za dostosowanie warunków sprawdzianu lub egzaminów odpowiada dyrektor szkoły.**

- ✓ Uczniowie z niepełnosprawnością mają prawo **do przedłużenia każdego etapu edukacyjnego o jeden rok**¹. Decyzję o przedłużeniu okresu nauki uczniowi niepełnosprawnemu podejmuje rada pedagogiczna po uzyskaniu pozytywnej opinii zespołu nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, oraz zgody rodziców ucznia.
Decyzję w sprawie wydłużenia etapu edukacyjnego podejmuje się nie później niż:
 - 1) w przypadku szkoły podstawowej – do końca lutego danego roku szkolnego, odpowiednio w klasie III i klasie VI;
 - 2) w przypadku gimnazjum oraz szkoły ponadgimnazjalnej – do końca lutego w ostatnim roku nauki w gimnazjum lub szkole ponadgimnazjalnej.
- ✓ Dla uczniów z upośledzeniem umysłowym, niewidomych, słabowidzących i niesłyszących oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w przypadku gdy jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność wcześniej wymieniona, z budżetu państwa dofinansowywane są podręczniki szkolne i książki pomocnicze do kształcenia specjalnego.

6.10. Podstawa programowa oraz podręczniki szkolne, w tym podręczniki do kształcenia specjalnego

Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym, w tym dzieci niepełnosprawne realizują tę samą podstawę programową wychowania przedszkolnego.

Uczniowie niepełnosprawni w normie intelektualnej oraz uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, niezależnie od rodzaju szkoły do jakiej uczęszczają, realizują tę samą podstawę programową kształcenia ogólnego, określoną rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. poz. 977).

Wyżej wymienieni uczniowie mogą zatem korzystać z takich samych podręczników. Uczniowie niepełnosprawni mogą również korzystać z dopuszczonych do użytku szkolnego podręczników do

¹Możliwość przedłużenia okresu nauki na każdym etapie edukacyjnym o jeden rok wprowadziły przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. poz.204). Przepisy ww. rozporządzenia stosuje się począwszy od dnia 1 września 2012 r. w klasach I i IV szkoły podstawowej, klasie I gimnazjum, klasie I szkół ponadgimnazjalnych: zasadniczej szkoły zawodowej, liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły policealnej i szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz w klasie wstępnej liceum ogólnokształcącego z oddziałami dwujęzycznymi. W pozostałych klasach szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, do zakończenia danego etapu edukacyjnego, stosuje się przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 15, poz. 142, z późn. zm.), które wskazywały na możliwość przedłużenia każdego etapu edukacyjnego co najmniej o jeden rok.

kształcenia specjalnego. Zgodnie z przepisami art. 22a ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r, Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, a w przypadku podręczników do szkół artystycznych minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, dopuszcza do użytku szkolnego odpowiednio podręczniki i podręczniki do szkół artystycznych. Powyższe dopuszczenie wydawane jest w drodze decyzji administracyjnej przez ministra na wniosek, który zgodnie z przepisami § 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. poz. 752), może być złożony przez osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, na zasadach określonych w ww. przepisach. W związku z tym, Minister nie opracowuje podręczników, lecz je dopuszcza.

Pełny, aktualny wykaz podręczników szkolnych dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, w tym również podręczników do kształcenia specjalnego, znajduje się na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Wybór podręczników, spośród wszystkich dostępnych na rynku, należy do nauczyciela zgodnie z art. 22a ust.1 ustawy o systemie oświaty. Należy przy tym podkreślić, że wybór podręcznika jest prawem, a nie obowiązkiem nauczyciela, który może zdecydować się na korzystanie w procesie nauczania z innych pomocy dydaktycznych, w tym przygotowanych przez siebie. Zatem decyzja, czy a jeżeli tak, to z jakich podręczników korzystać, należy wyłącznie do nauczyciela.

Natomiast uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym realizują odrębną podstawę programową kształcenia ogólnego (także w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych), określoną w załącznikach nr 3 i 7 do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, do której - ze względu na specyficzny charakter edukacji oraz indywidualny poziom rozwoju i tempa przyswajania wiedzy przez dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym - nie opracowuje się odrębnych podręczników. Nauczyciele realizując treści określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego mogą korzystać z podręczników do kształcenia ogólnego dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, w tym podręczników do kształcenia specjalnego, książek pomocniczych oraz materiałów dydaktycznych dostępnych na rynku.

Ważne!

Na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji www.ore.edu.pl, w zakładce „Adaptacja podręczników” dostępne są elektroniczne wersje zaadaptowanych podręczników szkolnych i książek pomocniczych w druku powiększonym dla uczniów słabowidzących oraz w systemie Braille’a dla uczniów niewidomych. Tam też znajdują się informacje dotyczące możliwości bezpłatnego otrzymania tych adaptacji.

Na stronie ORE można również pobrać czasopisma dla dzieci i młodzieży z dysfunkcją wzroku (od 2013 roku także w postaci plików dźwiękowych), wykonane w wyniku realizacji zadania publicznego zleconego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w drodze otwartego konkursu ofert.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (Dz. U z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U poz. 204);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 15, poz. 142, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach (Dz.U. Nr 228, poz. 1489, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz.U. Nr 228, poz. 1490, z późn. zm.).*

6.11. Indywidualne obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne i indywidualne nauczanie

Ważne!

Indywidualnym obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem obejmuje się **wyłącznie** dzieci i młodzież, których stan zdrowia **uniemożliwia lub znacznie utrudnia** uczęszczanie do przedszkola lub szkoły.

Podstawowe zasady organizacji pracy z dzieckiem na podstawie orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania

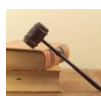
Miejsce organizacji	w przedszkolu lub oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej	w szkole
	Zajęcia indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub zajęcia indywidualnego nauczania prowadzi się w miejscu pobytu ucznia: w domu rodzinnym, specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym lub placówce opiekuńczo-wychowawczej.	
Tygodniowy wymiar godzin	od 4 do 6 godzin	- dla uczniów klas I–III szkoły podstawowej – od 6 do 8 godzin; - dla uczniów klas IV–VI szkoły podstawowej – od 8 do 10 godzin; - dla uczniów gimnazjum – od 10 do 12 godzin; - dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych – od 12 do 16 godzin.
Tygodniowa liczba dni zajęć	co najmniej 2 dni	co najmniej 3 dni
Nauczyciel	Zajęcia z dzieckiem są prowadzone przez jednego nauczyciela przedszkola lub szkoły podstawowej z oddziałami przedszkolnymi, któremu dyrektor powierzy prowadzenie tych zajęć.	Zajęcia z uczniem są prowadzone przez jednego lub kilku nauczycieli szkoły, którym dyrektor powierzy prowadzenie tych zajęć, z tym że prowadzenie zajęć indywidualnego nauczania z uczniami klas I–III szkoły podstawowej powierza się jednemu nauczycielowi.
	W uzasadnionych przypadkach dyrektor może powierzyć prowadzenie zajęć indywidualnego przygotowania przedszkolnego lub zajęć indywidualnego nauczania nauczycielowi zatrudnionemu w innym przedszkolu lub szkole.	
Treści programowe	W indywidualnym przygotowaniu przedszkolnym realizuje się treści wynikające z podstawy programowej	W indywidualnym nauczaniu realizuje się treści wynikające z podstawy programowej kształcenia

	wychowania przedszkolnego dostosowane do potrzeb i możliwości psychofizycznych dziecka.	ogólnego oraz obowiązkowe zajęcia edukacyjne wynikające z ramowego planu nauczania danego typu i rodzaju szkoły, dostosowane do potrzeb i możliwości psychofizycznych ucznia.
Dostosowanie treści programowych	Dyrektor, na wniosek nauczyciela prowadzącego zajęcia z dzieckiem, może zezwolić na odstąpienie od realizacji niektórych treści wynikających z podstawy programowej wychowania przedszkolnego lub treści nauczania objętych obowiązkowymi zajęciami edukacyjnymi, stosownie do możliwości psychofizycznych ucznia i warunków miejsca, w którym organizowane są zajęcia indywidualnego nauczania lub indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego.	
Integracja ze środowiskiem	Dzieciom i młodzieży objętym indywidualnym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem, których stan zdrowia znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub szkoły, w celu ich integracji ze środowiskiem i zapewnienia im pełnego osobowego rozwoju, dyrektor, w miarę posiadanych możliwości, uwzględniając zalecenia zawarte w orzeczeniu oraz aktualny stan zdrowia, organizuje różne formy uczestniczenia w życiu przedszkola lub szkoły, w szczególności umożliwia udział w zajęciach pozalekcyjnych, uroczystościach i imprezach szkolnych.	

Ważne!

Wyżej wymieniony wymiar godzin indywidualnego nauczania oraz indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego nie obejmuje godzin przeznaczonych na zajęcia rewalidacyjne i zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, które powinny być zorganizowane dla dziecka niepełnosprawnego stosownie do jego potrzeb, w tym z uwzględnieniem przepisów w sprawie ramowych planów nauczania oraz zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* (Dz.U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży* (Dz.U. Nr 175, poz. 1086).

6.12. Kształcenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu głębokim

Kształcenie uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim realizowane jest w oparciu o art. 7 ust. 3 ustawy z 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375) oraz o ustawę o systemie oświaty z 7 września 1991r. i rozporządzenie MEN z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim (Dz. U. z dnia 7 maja 2013 r.).

Udział dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych uznaje się za spełnianie obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki - art. 16 ust. 7 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.).

Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze organizowane są na wniosek rodziców dziecka, w oparciu o orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych wydane przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych.

W orzeczeniu określa się zalecane elementy zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, na które należy położyć szczególny nacisk w pracy z dzieckiem, metody i sposoby realizacji zajęć rewalidacyjno-wychowawczych oraz formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym pomocy udzielanej rodzicom. Orzeczenie może być wydane na okres do 5 lat.

Kształcenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu głębokim ma na celu wspomaganie ich rozwoju, rozwijanie zainteresowania otoczeniem oraz uzyskiwanie niezależności od innych w codziennym funkcjonowaniu na miarę indywidualnych możliwości.

Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze organizowane są dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim, zaczynając roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym osoba z upośledzeniem w stopniu głębokim kończy 25 lat.

Zajęcia te mogą być prowadzone w:

- przedszkolach, szkołach i (w tym specjalnych) położonych najbliżej miejsca zamieszkania lub pobytu dziecka,
- placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ośrodkach rehabilitacyjno-wychowawczych, w domach pomocy społecznej i zakładach opieki zdrowotnej (jednostki spoza systemu oświaty),
- w domu rodzinnym.

Zajęcia obejmują w szczególności:

- 1) naukę nawiązywania kontaktów w sposób odpowiedni do potrzeb i możliwości uczestnika zajęć;
- 2) kształtowanie sposobu komunikowania się z otoczeniem na poziomie odpowiadającym indywidualnym możliwościom uczestnika zajęć;
- 3) usprawnianie ruchowe i psychoruchowe w zakresie dużej i małej motoryki, wyrabianie orientacji w schemacie własnego ciała i orientacji przestrzennej;
- 4) wdrażanie do osiągania optymalnego poziomu samodzielności w podstawowych sferach życia;
- 5) rozwijanie zainteresowania otoczeniem, wielozmysłowe poznawanie otoczenia, naukę rozumienia zachodzących w nim zjawisk, kształtowanie umiejętności funkcjonowania w otoczeniu;
- 6) kształtowanie umiejętności współżycia w grupie;
- 7) naukę celowego działania dostosowanego do wieku, możliwości i zainteresowań uczestnika zajęć oraz przejawianej przez niego aktywności.

Zajęcia mogą być organizowane w zespołach liczących od 2 do 4 uczestników w minimalnym wymiarze 20 godzin tygodniowo lub w przypadku zajęć indywidualnych – 10 godzin tygodniowo. Godzina zajęć trwa 60 minut.

Dla każdego uczestnika zajęć nauczyciele prowadzący zajęcia we współpracy z psychologiem lub, w zależności od potrzeb, z innymi specjalistami opracowują w oparciu o wskazania zawarte w orzeczeniu o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych **indywidualny program zajęć**.

Nie rzadziej niż dwa razy w roku szkolnym nauczyciele prowadzący zajęcia dokonują okresowej oceny funkcjonowania uczestnika zajęć oraz w razie potrzeby modyfikują indywidualny program zajęć.

6.13. Świadectwa i druki szkolne wydawane uczniom niepełnosprawnym

▪ legitymacja szkolna

Każdy uczeń przyjęty do szkoły otrzymuje legitymację szkolną. Legitymacje szkolne wydają szkoły publiczne i niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych: podstawowe, gimnazja i ponadgimnazjalne.

Dla uczniów niepełnosprawnych legitymacja szkolna powinna być wydana na druku według wzoru nr 67, o symbolu MEN-I/51/2. Na stronie 2. legitymacji znajduje się zapis: „Poświadczam uprawnienie do ulg ustawowych przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego i autobusowego”.

Legitymacje szkolne wydane na drukach według wzorów wcześniej obowiązujących zachowują ważność do czasu ukończenia przez ucznia nauki w danej szkole.

Ważność legitymacji szkolnej potwierdza się w kolejnym roku szkolnym przez umieszczenie daty ważności i pieczęci podłużnej szkoły.

W przypadku utraty oryginału legitymacji uczeń lub jego rodzice mogą wystąpić o jej duplikat. Duplikat legitymacji szkolnej wydaje się z fotografią. Za wydanie duplikatu legitymacji trzeba wnieść opłatę w wysokości równej kwocie ustalonej dla poświadczenia własnoręczności podpisu (9 zł) na rachunek bankowy wskazany przez dyrektora szkoły.

▪ **świadectwa szkolne**

Świadectwa szkolne promocyjne i świadectwa ukończenia szkoły wydaje się na podstawie dokumentacji przebiegu nauczania prowadzonej przez szkołę.

Po ukończeniu nauki w danej klasie, z wyjątkiem klasy programowo najwyższej, każdy uczeń szkoły dla dzieci i młodzieży, w tym uczeń niepełnosprawny, otrzymuje świadectwo szkolne promocyjne potwierdzające uzyskanie albo nieuzyskanie promocji do klasy programowo wyższej. Świadectwo wydawane jest zależnie od wyników klasyfikacji rocznej.

Uczniowie klas I–III szkoły podstawowej otrzymują promocję do klasy programowo wyższej. W wyjątkowych przypadkach rada pedagogiczna może postanowić o powtarzaniu klasy przez ucznia klasy I–III szkoły podstawowej na wniosek wychowawcy klasy oraz po zasięgnięciu opinii rodziców (prawnych opiekunów) ucznia.

Dla uczniów klas I–III szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży, w tym dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, przeznaczone są te same druki świadectw promocyjnych o symbolu MEN-I/1/2. Na świadectwie tym, w miejscu przeznaczonym na wpisanie wyników klasyfikacji rocznej, wpisuje się:

- w przypadku uczniów klas I – III - roczną opisową ocenę klasyfikacyjną z zajęć edukacyjnych, która powinna uwzględniać poziom opanowania przez ucznia wiadomości i umiejętności z zakresu wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego oraz wskazywać potrzeby rozwojowe i edukacyjne ucznia związane z przewyższaniem trudności w nauce lub rozwijaniem uzdolnień,
- w przypadku uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym - roczną opisową ocenę nabytych przez ucznia wiadomości, umiejętności i sprawności, z uwzględnieniem jego indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych.

Klasyfikacja roczna ucznia z upośledzeniem umysłowym w klasach I–III szkoły podstawowej polega na podsumowaniu jego osiągnięć edukacyjnych z zajęć edukacyjnych, określonych w szkolnym planie nauczania, z uwzględnieniem ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-

terapeutycznym w danym roku szkolnym oraz ustaleniu jednej rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych i rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania.

Począwszy od klasy IV szkoły podstawowej, uczniów, w tym także uczniów niepełnosprawny z wyłączeniem uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, otrzymuje promocję do klasy programowo wyższej, jeżeli ze wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych, określonych w szkolnym planie nauczania, uzyskał roczne oceny klasyfikacyjne wyższe od oceny niedostatecznej.

Uczniowie niepełnosprawni, z wyjątkiem uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, otrzymują takie same świadectwa szkolne promocyjne jak ich koledzy z klasy. Uczeń niepełnosprawny, który otrzymał promocję do klasy programowo wyższej z wyróżnieniem, otrzymuje świadectwo szkolne promocyjne potwierdzające uzyskanie promocji z wyróżnieniem.

Ucznia z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym (również w szkole ogólnodostępnej i integracyjnej) promuje się do klasy programowo wyższej, uwzględniając specyfikę jego kształcenia. Polega ono na nauczaniu i wychowaniu całościowym, zintegrowanym, opartym na wielozmysłowym poznaniu otaczającego świata, w całym procesie edukacji. Przez cały proces kształcenia działania edukacyjne ukierunkowane są na zaspokajanie specyficznych potrzeb edukacyjnych tych uczniów, odpowiednio do ich możliwości psychofizycznych. Na kolejnych etapach edukacyjnych w szkole podstawowej i gimnazjum nie wyróżnia się odrębnych celów, zadań ani treści nauczania. Każdy wysiłek ucznia i jego postępy powinny być wzmacniane pozytywnie, a ich brak nie podlega wartościowaniu negatywnemu.

Klasyfikacja roczna ucznia z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, począwszy od klasy IV szkoły podstawowej, polega na podsumowaniu jego osiągnięć edukacyjnych z zajęć edukacyjnych, określonych w szkolnym planie nauczania, z uwzględnieniem ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym i zachowania ucznia w danym roku szkolnym oraz ustaleniu rocznych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania.

Postępy i trudności ucznia powinny być konsultowane z jego rodzicami. W sprawie promowania ucznia z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym szkoła zobowiązana jest porozumiewać się z jego rodzicami (prawnymi opiekunami).

Uczeń niepełnosprawny, któremu przedłużono okres nauki, na zakończenie pierwszego roku realizacji wydłużonego etapu edukacyjnego nie podlega klasyfikacji rocznej i nie otrzymuje świadectwa promocyjnego.

Każdy uczeń, w tym uczeń niepełnosprawny (z wyjątkiem uczniów upośledzonych w stopniu umiarkowanym i znacznym) kończy szkołę podstawową, gimnazjum lub szkołę ponadgimnazjalną, jeżeli w wyniku klasyfikacji końcowej uzyskał oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych wyższe od oceny niedostatecznej. Uczeń, który ukończył daną szkołę, otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły.

Na świadectwach ukończenia szkoły, w części dotyczącej wyników klasyfikacji końcowej, wpisuje się obowiązkowe zajęcia edukacyjne i oceny roczne uzyskane z tych zajęć w klasie programowo najwyższej oraz te obowiązkowe zajęcia edukacyjne i uzyskane z nich oceny roczne, których realizacja, zgodnie ze szkolnym planem nauczania, zakończyła się w klasach programowo niższych.

Uczeń niepełnosprawny, jak każdy uczeń szkoły dla dzieci i młodzieży, jeśli ukończył szkołę z wyróżnieniem, otrzymuje świadectwo ukończenia szkoły potwierdzające ukończenie szkoły z wyróżnieniem.

O ukończeniu szkoły przez ucznia z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym postanawia na zakończenie klasy programowo najwyższej rada pedagogiczna, uwzględniając specyfikę kształcenia tego ucznia, w porozumieniu z rodzicami (prawnymi opiekunami).

Na świadectwie promocyjnym i ukończenia szkoły ucznia z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, w części dotyczącej odpowiednio wyników klasyfikacji rocznej lub końcowej, przedstawia się opisowo uzyskane oceny klasyfikacyjne z obowiązkowych zajęć edukacyjnych, obejmujących: funkcjonowanie w środowisku, muzykę z rytmiką, plastykę, technikę oraz wychowanie fizyczne.

Uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym otrzymują według odrębnych wzorów następujące świadectwa szkolne:

- promocyjne dla uczniów uczęszczających do klas IV i V szkoły podstawowej (symbol MEN-I/4/2);
- ukończenia szkoły podstawowej (symbol MEN-I/7/2);
- promocyjne dla uczniów uczęszczających do klasy I i II gimnazjum (symbol MEN-I/11/2);
- ukończenia gimnazjum (symbol MEN-I/15/2);
- promocyjne dla uczniów klas I i II szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy (symbol MEN-I/19/2);
- ukończenia szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy (symbol MEN-I/20/2).

Dotychczasowe przepisy (do 4 kwietnia 2013 r.) zobowiązywały do wydawania uczniom z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim świadectw szkolnych z odpowiednią adnotacją.

Na drugiej stronie świadectwa szkolnego promocyjnego oraz świadectwa ukończenia szkoły należało

umieścić nad „Wynikami klasyfikacji rocznej” lub „Wynikami klasyfikacji końcowej” adnotację o realizowaniu programu nauczania dostosowanego do indywidualnych możliwości i potrzeb ucznia na podstawie orzeczenia wydanego przez zespół orzekający działający w poradni psychologiczno-pedagogicznej.

W 2013 r.² dokonano zmian przepisów, polegających na rezygnacji z wyżej opisanej adnotacji na świadectwie szkolnym uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim. Utrzymano natomiast obowiązek dokonania stosownego zapisu na arkuszach ocen tych uczniów nad tabelą w części dotyczącej wyników klasyfikacji w danym roku szkolnym.

Dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, spełniające obowiązek szkolny i obowiązek nauki poprzez udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, nie podlegają ocenianiu i nie otrzymują świadectw szkolnych.

W związku z kolejnym etapem wdrażania podstawy programowej kształcenia ogólnego opracowane zostały nowe wzory świadectw promocyjnych dla klas IV–V szkoły podstawowej i klas I–II wszystkich typów szkół ponadgimnazjalnych oraz świadectw ukończenia szkoły podstawowej i szkół ponadgimnazjalnych. W nowym brzmieniu przedstawiono je w załączniku do *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 5 marca 2013 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych* (nr: 3a, 4a, 7a, 8a, 21a, 22a, 23a, 24a, 27a, 28a, 30a, 31a, 37a, 38a, 39a, 40a).

W stosunku do dotychczas obowiązujących wzorów świadectw szkolnych promocyjnych i świadectw ukończenia szkoły różnice dotyczą:

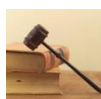
- zmiany nazw i liczby obowiązkowych zajęć edukacyjnych, np.:
 - w szkole podstawowej zamiast: informatyki – zajęcia komputerowe, techniki – zajęcia techniczne;
 - w zasadniczej szkole zawodowej zamiast: historii i wiedzy o społeczeństwie – dwa przedmioty: historia oraz wiedza o społeczeństwie, zamiast fizyki i astronomii – fizyka, zamiast geografii z ochroną i kształtowaniem środowiska – geografia, zamiast technologii informacyjnej – informatyka, zamiast przysposobienia obronnego – edukacja dla bezpieczeństwa; dodaje się nowe przedmioty: biologię i chemię;

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 5 marca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz. U. poz. 398).

- w liceum ogólnokształcącym i technikum zamiast: fizyki i astronomii – fizyka, zamiast technologii informacyjnej – informatyka, zamiast przysposobienia obronnego – edukacja dla bezpieczeństwa; dodaje się przedmioty uzupełniające;
- zmiany kolejności nazw obowiązkowych zajęć edukacyjnych (we wszystkich ww. szkołach).

Na drukach według dotychczasowych wzorów świadectwa szkolne promocyjne oraz świadectwa ukończenia szkoły podstawowej i szkoły ponadgimnazjalnej otrzymują uczniowie szkół podstawowych oraz szkół ponadgimnazjalnych, którzy realizują dotychczasową podstawę programową kształcenia ogólnego określoną w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (nr 3, 4, 7, 8, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 31, 37, 38, 39 i 40).

Świadectwa wydawane są z datą zakończenia rocznych zajęć dydaktyczno-wychowawczych, a w przypadku ucznia, który przystępował do egzaminu poprawkowego lub egzaminu klasyfikacyjnego po zakończeniu rocznych zajęć dydaktyczno-wychowawczych, z datą podjęcia przez radę pedagogiczną uchwały w sprawie wyników odpowiednio promocji, albo klasyfikacji i promocji tego ucznia.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2010 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz.U. Nr 97, poz. 624, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 5 marca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz.U. poz. 384);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. Nr 51, poz. 458, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. poz. 977).*

▪ **zaświadczenia dotyczące przebiegu nauczania**

Uzyskanie dla dziecka niepełnosprawnego określonych świadczeń lub pomocy wymaga często przedłożenia dokumentu potwierdzającego, że dziecko objęte jest określoną formą kształcenia. Na wniosek rodziców dziecka niepełnosprawnego lub samego ucznia szkoły zobowiązane są do wydania zaświadczenia dotyczącego przebiegu nauczania. Zaświadczenia te wydaje się na podstawie dokumentacji przebiegu nauczania prowadzonej przez szkołę.

Dokumentację przebiegu nauczania stanowią:

- księga ewidencji dzieci podlegających obowiązkowi rocznego przygotowania przedszkolnego i obowiązkowi szkolnemu, zamieszkałych w obwodzie szkoły. Wpisuje się do niej m.in. informację o objęciu dziecka w wieku powyżej 6 lat wychowaniem przedszkolnym, ze wskazaniem posiadanego przez nie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, odroczeniu spełniania obowiązku szkolnego ze wskazaniem decyzji, na podstawie której nastąpiło odroczenie, spełnianiu obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego i obowiązku szkolnego poza szkołą na podstawie zezwolenia wydanego przez dyrektora szkoły;
- księga uczniów, do której wpisuje się datę przyjęcia ucznia do szkoły oraz klasę, do której ucznia przyjęto. Odnotowuje się w niej datę ukończenia szkoły albo datę i przyczynę opuszczenia szkoły przez ucznia. Wpisów w księdze uczniów dokonuje się chronologicznie według dat przyjęcia uczniów do szkoły;

Wpisów w księdze ewidencji i w księdze uczniów dokonuje się na podstawie dowodów osobistych lub innych dokumentów tożsamości rodziców (prawnych opiekunów) lub pełnoletniego ucznia, innych dokumentów zawierających dane podlegające wpisowi do odpowiedniej księgi oraz informacji przekazanych przez organ gminy lub dyrektora innej szkoły.

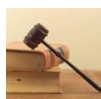
- dziennik lekcyjny, w którym m.in. odnotowuje się obecność uczniów na zajęciach, wpisuje oceny uzyskane przez uczniów z poszczególnych zajęć edukacyjnych oraz oceny zachowania;
- dzienniki zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej (dydaktyczno-wyrównawczych, rozwijających uzdolnienia i specjalistycznych), zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych, do których wpisuje się indywidualne lub grupowe programy pracy, oceny postępów i wnioski dotyczące dalszej pracy oraz obecność uczniów na zajęciach;
- dziennik zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla każdego zespołu lub dziennik indywidualnych zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla każdego uczestnika zajęć, jeśli w szkole prowadzone są zajęcia dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu

głębokim, do których wpisuje się indywidualny lub indywidualne (w przypadku zajęć zespołowych) programy zajęć i opis przebiegu zajęć z każdym dzieckiem oraz odnotowuje się obecność na zajęciach;

- dzienniki indywidualnego nauczania oraz indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, odrębne dla każdego ucznia/dziecka;
- dzienniki realizowanych przez nauczycieli zajęć i czynności, o których mowa w art. 42 ust. 2 pkt 2 ustawy *Karta Nauczyciela*;
- dzienniki specjalistów wykonujących w przedszkolu, szkole lub placówce zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym pedagoga, psychologa, logopedy, doradcy zawodowego, do których wpisuje się uczniów zakwalifikowanych do różnych form pomocy oraz informacje o kontaktach z osobami i instytucjami, z którymi współdziałają przy wykonywaniu swoich zadań;
- dziennik zajęć w świetlicy;
- arkusz ocen ucznia, który w przypadku przejścia ucznia do innej szkoły pozostawiony jest w danej szkole, a do nowej szkoły przekazywana jest jego kopia albo odpis;
- protokoły egzaminów klasyfikacyjnych i poprawkowych, sprawdzianów wiadomości i umiejętności;
- uchwały rady pedagogicznej dotyczące klasyfikowania i promowania uczniów oraz ukończenia szkoły;
- zezwolenia na indywidualny program lub tok nauki.

Dyrektor, przygotowując zaświadczenie dotyczące przebiegu nauczania, musi uwzględnić wszystkie informacje zawarte w szkolnych dokumentach. Za właściwe prowadzenie i przechowywanie dokumentacji nauczania oraz wydawanie dokumentów zgodnych z posiadaną dokumentacją, w tym zaświadczeń dotyczących przebiegu nauczania, odpowiedzialny jest odpowiednio dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki.

Uczniowi niepełnosprawnemu, który w związku z wydłużeniem etapu edukacyjnego nie otrzyma świadectwa promocyjnego, szkoła może wydać zaświadczenie dotyczące przebiegu nauczania.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2010 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych* (Dz.U. Nr 97, poz. 624, z późn. zm.);
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych* (Dz.U. poz. 204);

- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. Nr 23, poz. 225, z późn. zm.).*

▪ **zaświadczenia o szczegółowych wynikach sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego**

Uczeń szkoły podstawowej i gimnazjum (z wyjątkiem uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym) kończy szkołę, jeśli w wyniku klasyfikacji końcowej uzyskał oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych wyższe od oceny niedostatecznej, a ponadto przystąpił do sprawdzianu lub egzaminu.

Uczeń, który przystąpił odpowiednio do sprawdzianu albo egzaminu gimnazjalnego, otrzymuje zaświadczenie. Zaświadczenie o szczegółowych wynikach sprawdzianu i egzaminu wydaje się na podstawie dokumentacji odpowiednio sprawdzianu przeprowadzonego w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej i egzaminu przeprowadzonego w ostatnim roku nauki w gimnazjum. Zaświadczenia dla wszystkich uczniów wraz z wynikami sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego przekazuje szkole komisja okręgowa nie później niż na 7 dni przed zakończeniem zajęć dydaktyczno-wychowawczych. Uczniowi lub jego rodzicom (prawnym opiekunom) zaświadczenie przekazuje dyrektor szkoły.

Wynik sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego nie wpływa na ukończenie szkoły i nie odnotowuje się go na świadectwie ukończenia szkoły.

Uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym nie przystępują do sprawdzianu i do egzaminu gimnazjalnego.

Z obowiązku przystąpienia do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego mogą być zwolnieni przez dyrektora komisji okręgowej:

- uczniowie ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) pozytywnie zaopiniowany przez dyrektora szkoły;
- uczniowie ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, którzy nie rokują kontynuowania nauki w szkole ponadgimnazjalnej,

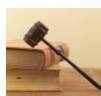
na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) pozytywnie zaopiniowany przez dyrektora szkoły.

Uczniowie ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, którzy z powodu swojej niepełnosprawności nie potrafią samodzielnie czytać lub pisać, są zwolnieni z części trzeciej egzaminu gimnazjalnego.

Zasady wydawania świadectw i innych dokumentów uczniom

Świadectwa i dyplomy państwowe wydawane przez uprawnione do tego szkoły są dokumentami państwowymi. Świadectwa, zaświadczenia, legitymacje szkolne i legitymacje przedszkolne dla dzieci niepełnosprawnych, a także kopie świadectw ukończenia gimnazjum i zaświadczeń o szczegółowych wynikach egzaminu gimnazjalnego wydawanych dla celów rekrutacji, są przekazywane uczniom nieodpłatnie. Uwarunkowanie wydania świadectwa od wniesienia jakichkolwiek opłat jest niezgodne z prawem. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych nie zawiera regulacji uprawniających jakiegokolwiek organ szkoły do wprowadzania ograniczeń w wydawaniu świadectw uczniom i absolwentom szkoły. Żaden wewnętrzny dokument nie może stać się podstawą odmowy wydania uczniowi świadectwa szkolnego.

Za wstrzymywanie świadectwa można ponieść karę jak za przestępstwo przeciwko wiarygodności dokumentów. Zgodnie z art. 276 Kodeksu karnego: „Kto niszczy, uszkadza, czyni bezużytecznym, ukrywa lub usuwa dokument, którym nie ma prawa wyłącznie rozporządzać, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2”. Wstrzymywanie wydania dokumentu jest czynnością prowadzącą do uczynienia go niedostępnym dla osoby uprawnionej, choć znane jest miejsce przechowywania tego dokumentu.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2010 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz.U. Nr 97, poz. 624, z późn. zm.);*
- *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm.);*
- *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.).*

6.14. Uprawnienia dzieci niepełnosprawnych do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego i komunikacji miejskiej

Uprawnienia do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego w regularnych przewozach osób, wykonywanych przez uprawnionych przewoźników kolejowych i autobusowych, reguluje *ustawa z 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego*. Zgodnie z tymi przepisami dzieci i młodzież dotknięte inwalidztwem lub niepełnosprawne uprawnione są – na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych – do ulgi 78% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego oraz autobusowego.

Ilekoć w ustawie jest mowa o dzieciach i młodzieży dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnych, należy przez to rozumieć dzieci i młodzież dotknięte inwalidztwem lub niepełnosprawne do ukończenia 24. roku życia oraz studentów dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnych do ukończenia 26. roku życia.

Dokumentami poświadczającymi uprawnienie do korzystania z ulgi 78% są odpowiednio:

- dla dzieci i młodzieży uczęszczających do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej albo ośrodka lub placówki o charakterze oświatowym:
 - legitymacja przedszkolna dla dziecka niepełnosprawnego;
 - legitymacja szkolna dla uczniów dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnych;
 - legitymacja szkolna albo studencka wraz np. z legitymacją osoby niepełnosprawnej, wypisem z treści orzeczenia komisji lekarskiej czy orzecznika ZUS;
- dla dzieci i młodzieży nieuczęszczających do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej albo ośrodka lub placówki o charakterze oświatowym:
 - legitymacja osoby niepełnosprawnej, która nie ukończyła 16. roku życia, wystawiona przez powiatowy zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Z takiej samej ulgi może skorzystać jedno z rodziców lub opiekun dzieci i młodzieży dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnych – na podstawie biletów jednorazowych. Dokumentami poświadczającymi uprawnienie jednego z rodziców lub opiekuna dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do korzystania z ulgi 78 % są:

- dokumenty dziecka wymienione wyżej – jeśli przejazd odbywa się z dzieckiem;

- zaświadczenie wydane przez przedszkole, szkołę, szkołę wyższą, placówkę oświatową lub opiekuńczo-wychowawczą (wzór zaświadczenia w rozporządzeniu) lub zaświadczenie wydane przez placówkę zdrowotną, udzielającą pomocy społecznej, organizującą turnusy rehabilitacyjne – jeżeli przejazd jest odbywany po dziecko lub po jego odwiezieniu.

Przy przejazdach do i z jednostek udzielających świadczeń zdrowotnych albo pomocy społecznej bądź organizujących turnusy rehabilitacyjne, wraz z jednym z wymienionych dokumentów wymagane jest zaświadczenie (zawiadomienie, skierowanie) określające odpowiednio:

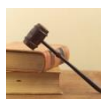
- termin i miejsce badania, leczenia, konsultacji, zajęć rehabilitacyjnych, zajęć terapeutycznych albo pobytu w ośrodku wsparcia, domu pomocy społecznej lub na turnusie rehabilitacyjnym;
- potwierdzenie stawienia się na badania, konsultacje, zajęcia rehabilitacyjne, zajęcia terapeutyczne.

Uprawnienie do korzystania z ulgi obejmuje wyłącznie przejazd z miejsca zamieszkania lub miejsca pobytu do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej, placówki opiekuńczo-wychowawczej, placówki oświatowo-wychowawczej, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego, specjalnego ośrodka wychowawczego, ośrodka umożliwiającego dzieciom i młodzieży spełnianie obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, ośrodka rehabilitacyjno-wychowawczego, domu pomocy społecznej, ośrodka wsparcia, zakładu opieki zdrowotnej, poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, a także na turnus rehabilitacyjny – i z powrotem.

Ulgi obowiązują tylko w 2. klasie, tylko w określonych kategoriach pociągów oraz na podstawie określonych rodzajów biletów. Ulgi nie dotyczą przejazdów pociągami w komunikacji międzynarodowej oraz przejazdów w komunikacji autobusowej ekspresowej.

Ulgi dla dzieci niepełnosprawnych na przejazdy środkami komunikacji miejskiej

Przepisów ustawy nie stosuje się do komunikacji miejskiej. Prawo do ulgowych lub bezpłatnych przejazdów środkami komunikacji miejskiej ustalają władze danej gminy – dlatego też w różnych gminach osoby niepełnosprawne mogą korzystać z innych zwolnień.

PODSTAWA PRAWNA:

- *Ustawa z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz.U. z 2012 r., poz. 1138);*
- *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 października 2002 r. w sprawie rodzajów dokumentów poświadczających uprawnienia do korzystania z ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz.U. Nr 179, poz. 1495, z późn. zm.).*

6.15. Obowiązki organu prowadzącego przedszkole, szkołę lub placówkę

Starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, na wniosek rodziców, zapewnia mu odpowiednią formę kształcenia (w szkole specjalnej lub ośrodku), uwzględniając rodzaj niepełnosprawności, w tym stopień upośledzenia umysłowego.

Jeżeli orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego zaleca kształcenie dziecka odpowiednio w przedszkolu specjalnym albo w przedszkolu, szkole podstawowej lub gimnazjum ogólnodostępnych lub integracyjnych, odpowiednią formę kształcenia, na wniosek rodziców, zapewnia jednostka samorządu terytorialnego właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, do której zadań własnych należy prowadzenie przedszkoli lub szkół.

Jeżeli powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka nie prowadzi szkoły specjalnej lub ośrodka, odpowiednich ze względu na rodzaj niepełnosprawności, w tym stopień upośledzenia umysłowego, starosta tego powiatu kieruje dziecko do najbliższego powiatu prowadzącego taką szkołę lub ośrodek. Starosta najbliższego powiatu prowadzącego taką szkołę lub ośrodek nie może odmówić przyjęcia dziecka do szkoły lub ośrodka.

Zgodnie z art. 14a i 17 ust. 3a *ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty* (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.) obowiązkiem gminy jest :

1. zapewnienie niepełnosprawnym dzieciom pięcioletnim oraz niepełnosprawnym dzieciom objętym wychowaniem przedszkolnym z uwagi na odroczenie realizacji obowiązku szkolnego bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego;
2. zapewnienie uczniom niepełnosprawnym, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższej szkoły podstawowej i gimnazjum, a uczniom z niepełnosprawnością ruchową, upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym - także do najbliższej szkoły ponadgimnazjalnej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 21. roku życia;
3. zapewnienie dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi,

bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do ośrodka umożliwiającego tym dzieciom i młodzieży realizację rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia;

4. zwrot kosztów przejazdu ww. dzieci i młodzieży oraz opiekunów do przedszkola, szkoły lub ośrodka, na zasadach określonych w umowie zawartej między wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) i rodzicami, opiekunami lub opiekunami prawnymi ucznia, jeżeli dowożenie i opiekę zapewniają rodzice, opiekunowie lub opiekunowie prawni.

Ustawa o systemie oświaty nie reguluje szczegółowo trybu zawierania umów oraz ich treści, w tym liczby możliwych przejazdów rodzica (opiekuna prawnego), który dowozi dziecko na zajęcia do szkoły/ placówki w ciągu dnia lub w ciągu tygodnia oraz ze szkoły/placówki do domu, w związku z tym, warunki umowy powinny być określone i zaakceptowane przez obie strony – gminę i rodziców (opiekunów prawnych), w tym dotyczy to również wysokości kosztów dowożenia ucznia.

W sytuacji, gdy strony nie podpiszą umowy, obowiązek zorganizowania dowozu ucznia należy do gminy. Należy również uściślić, że podstawą do objęcia dziecka bezpłatnym dowozem jest posiadanie przez niego odpowiednio orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego z uwagi na niepełnosprawność lub orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych. Natomiast najbliższym przedszkolem/szkołą jest przedszkole/szkoła które zapewniają dziecku realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

Szczególnie istotne dla uczniów niepełnosprawnych regulacje zawarte są w art. 71b ustawy o systemie oświaty, mówiącym o kształceniu specjalnym (należy pamiętać, że kształcenie to organizuje się, zgodnie z wyborem rodziców, w różnych formach – ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych). Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki w szkołach ogólnodostępnych, szkołach lub oddziałach integracyjnych, szkołach lub oddziałach specjalnych i ośrodkach.

Należy zwrócić uwagę, że za działalność przedszkola/szkoły/placówki odpowiada jej organ prowadzący, który m.in.:

- ✓ zapewnia warunki działania przedszkola/szkoły/placówki, w tym bezpieczne i higieniczne warunki nauki, wychowania i opieki;
- ✓ wykonuje remonty obiektów przedszkola, szkoły, ośrodka;
- ✓ zapewnia obsługę administracyjną i finansową;

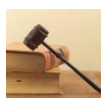
- ✓ dba o wyposażenie w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczych, przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych oraz wykonywania innych zadań statutowych.

Ważne!

W przypadku braku, bądź niewłaściwej realizacji zadań oświatowych przez poszczególne podmioty odpowiedzialne za organizację kształcenia dla uczniów niepełnosprawnych, organami nadrzędnymi są:

- ☐ dla przedszkola, szkoły, placówki w zakresie nadzoru pedagogicznego – kurator oświaty, w zakresie finansowym i administracyjnym – jednostka samorządu terytorialnego;
- ☐ dla jednostki samorządu terytorialnego – wojewoda, Regionalna Izba Obrachunkowa;
- ☐ dla kuratora oświaty – Minister Edukacji Narodowej.

PODSTAWA PRAWNA:

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.).

7. Wykaz wybranych aktów prawnych z linkami

1. [Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej](http://www.isap.sejm.gov.pl/Download.jsessionid=0617EA0510575F6283088C79E9F46C28?id=WDU19970780483&type=3) z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.): www.isap.sejm.gov.pl/Download.jsessionid=0617EA0510575F6283088C79E9F46C28?id=WDU19970780483&type=3.
2. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.): www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19910950425&type=3.
3. Ustawa z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 56, poz. 458, z późn. zm.): www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20090560458&type=3.
4. Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991, Nr 120, poz. 526): www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19911200526&type=2.

5. *Ustawa z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r.* (Dz. U. poz. 882):
<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20120000882>
6. *Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych* (Dz.U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19981621118&type=3.
7. *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz.U. z 2011 r., Nr 127, poz. 721, z późn. zm.):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19971230776&type=3.
8. *Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej* (Dz.U. Nr 135, poz. 1268, z późn. zm.):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20031351268&type=3.
9. *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz.U. z 2008 r., Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20042102135&type=3.
10. *Ustawa z dnia 29 grudnia 2005 r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”* (Dz.U. Nr 267, poz. 2259, z późn. zm.):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20052672259&type=3.
11. *Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych* (Dz.U. Nr 189, poz. 1598, z późn. zm.):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20051891598&type=2.
12. *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16. roku życia* (Dz.U. Nr 17, poz. 162, z późn. zm.):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20020170162&type=2.
13. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności* (Dz.U. Nr 139, poz. 1328, z późn. zm.): www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20031391328&type=2.
14. *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2007 r. w sprawie wykonywania badań specjalistycznych na potrzeby orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności* (Dz.U. Nr 250, poz. 1875):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20072501875&type=2.
15. *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 sierpnia 2009 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej* (Dz.U. Nr 139, poz. 1139, z późn. zm.): www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20091391139&type=2.

16. *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz.U. Nr 210, poz. 2135, z późn.zm.):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20042102135&type=3.
17. *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych* (Dz.U. Nr 230, poz. 1694):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20072301694&type=2.
18. *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych* (Dz.U. Nr 96, poz. 861, z późn. zm.):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20020960861&type=2.
19. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach* (Dz.U. Nr 228, poz. 1489, z późn. zm.):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20102281489&type=2.
20. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych* (Dz.U. Nr 228, poz. 1490, z późn. zm.):
www.isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20102281490&type=2.